

ՄԵՐԱՆ ԱՆԱՐԵՅԱՆ

Հայրոց Արքեպիսկոպոս-Տեմրիկ ԿՈՅՈՒՆՅԱՆ

ՍԵՂՐԱԿ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Седрак Аракелян
Sedrak Arakelian

A-III
5814

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ»
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ — 1985

Կազմողներ՝

Վ. Հ. ՄԱԹԵՎԻՈՍՅԱՆ

Պ. Կ. ՀԱՅԹԱՅԱՆ

Առաջարկող՝

Վ. Հ. ՄԱԹԵՎԻՈՍՅԱՆԻ

Составители В. А. Матевосян

П. К. Айтаян

Предисловие В. А. Матевосяна

Compilers:

W. H. Matevossian

P. K. Haytayan

Preface by W. H. Matevossian

Ա. 4903020000 (79) 232, 85 «S»
705 (01) 85

© «Սովետական գրող» հրատարակչություն, 1985
(С) Издательство «Советакан грох», 1985
© „Sovetakan Grogh“ Publishers, 1985

Եթե հաշվի ենք առնում Սեդրակ Առաքելյանի ստեղծագործական կյանքի տևողությունը, աշխատելու մեթոդը և կտավների չափերը՝ նկատում ենք, որ նկարչի երկերը համեմատաբար փոքր քանակ են կազմում: Է՛լ ավելի սակավաթիվ են այն գործերը, որոնք ամբողջ ուժով են արտահայտում արվեստագետի նրա կարողությունը: Դա ինչ-որ չափով երևում է սույն ալբոմում, որն ընդգրկում է վարպետի թողած ժառանգության մի զգալի մասը և որից, բացառությամբ մեկ-երկուսի, դուրս չեն մնացել նրա՝ կազմողներին հայտնի նշանակալից ստեղծագործությունները: Ի լրումն պիտի նշել, որ ընդհանուր-էսթետիկական արժեքի և, անգամ, կատարման հմտության տեսակետից տարբերությունը հսկայական է Առաքելյանի կատարյալ ու ո՛չ ամբողջապես հաջողված (էլ չենք ասում՝ լրիվ կամ գրեթե լրիվ անհաջող) նկարների միջև:

Սակայն նկարչի ժառանգության քանակական կողմը, նրա արվեստը գնահատելու խնդրում, էական չէ: Որոշիչը որակն է այն սակավաթիվ կտավների, որոնք, հեղինակի ստեղծագործական անհատականությունը և գունակարչի վարպետությունը լիապես դրսևորելու հետ մեկտեղ, անփոխարինելի տեղ են գրավում բազմադարյա հայ մշակույթի ընտիր հուշարձանների շարքում:

*
* * *

Իր էվոլյուցիայի ինչ-որ տարիների Առաքելյանը ձգտել է կոնստրուկտիվ-կոնքրետական և ֆանտաստիկ-սիմվոլիստական արտահայտչամիջոցներով ստեղծել առարկաների ու երևույթների առօրյա աշխարհից զգալիորեն արքայադարձ, երևակայական-մոտիվացնողական կերպարներ: Բայց արտասովոր մոտապատկեր հորինելու էսթետիկական, պլաստիկական-գունագրական միտումները էությանը բնորոշ չէին նրա ստեղծագործական ամպլուային, և նկարչի այդ կարգի կտավները զուրկ են գեղարվեստական ամբողջականությունից: Արվեստագետի նրա խառնվածքին առավել ևս անհարիր էր ծավալուն-պատմողական սյուժեներով կոմպոզիցիաներ հյուսելու սկզբունքը: Եվ պատահական չէ, որ վարպետի թեմատիկ-կոմպոզիցիոն ժանրի նմանատիպ կտավները կերպավորման եղանակով հնաժողովի գեղարվեստական ընդհանուր մակարդակով ավելի ցածր են, քան առաջինները:

Այն մեթոդը, որը ներդաշնակ էր Առաքելյանի անհատականությանը՝ անմիջական հայեցողության պայմաններում նկարելու մեթոդն էր, որով նա ստեղծել է իր գլուխգործոցները և, առհասարակ, իր ժառանգության արժեքավոր մասը: Դրանք բնության դեմ հանդիմանն սկսված ու գերակշռող դեպքերում հենց տեղում էլ ավարտված պեյզաժային ժանրի կտավներ են՝ մեծ մասամբ փոքր չափերով, հաճախ կենցաղային մոտիվ-

ներ ունեցող պեյզաժային էություն-բնապատկերներ կամ կոնկրետ տեսարանի հիման վրա արվեստանոցում վերակազմակերպված, բայց կատարման բնույթով դարձյալ էությունային և էսթիզային բնապատկերներ: Այդ պատկերներով, Առաքելյանը որոշ հիմունքային կողմերով բացասել է ձևի, ծավալի, լույսի, ստվերի, գծի, գույնի, պերսպեկտիվայի օգտագործման այն սկզբունքները, որոնց միջոցով հաճախ ձգտում են ստեղծել արտաքին աշխարհի՝ իբրև շոշափելի զգայական իրականության պատրանքը, ժխտել է առարկաների հենց նյութելեն հավաստիությունը տալու և բնության տեսողական նմանակման (իմիտացիայի) հասնելու միտումը, որը պատճառաբանվում է սոսկ ստողջ քանակականության էմպիրիկ փորձով: Իսկ բացասումն իրագործելիս էլ, նա կիրառել է իմպրեսիոնիստական և հետիմպրեսիոնիստական գեղանկարչական սկզբունքներից մի քանիսը՝ ստեղծելով զուտ հայկական իր նկարելաեղանակը:

Առաքելյանի լավագույն պատկերները, որ նկարված են ինքնամոռաց ներշնչումով, 1910-ականներից նկատվելի արվեստի մեծ աշխարհի բերին լեռների զալակի վճիտ մի հալացք, բերին անհիշելի ժամանակներից ի վեր մարդկային ոգու ջերմությամբ շնչալիքով ճախրյալ երկրի բնության մի նոր պատկերացում, որն այնքան հոգեհարազատ է անցյալի ու ժամանակակից հայ սկզբային մեծ արվեստագետների պատկերացմանը և որը, միաժամանակ, անկրկնելի-առաքելյանական է:

Արվեստագետի ժառանգության դիտումը ցույց է տալիս, որ նա սիրել է թափառել բնության գրկում, հատկապես Արարատյան հովտում ու սրա շրջակա վայրերում, Սևանա լճի ավազանում ու Չանգեզուրում: Թափառելիս իհարկե տեսել է անտառապատ ու մերկ սարերի, դաշտերի, ձորերի ու բարձունքների հերթագայության կազմած հեռատեսաններ՝ անկանոն կարկատանների պես թեք լանջերին կպած կամ հարթություններում փռված բնակավայրերով և անարտապատկան կանգուն ու կիսավեր հուշարձաններով: Սակայն նա հեռատեսաններ ու լայնածավալ լանդշաֆտներ ընդգրկող, պանորամային կամ նյութի մոնումենտալ-էպիկական մեկնաբանությամբ բնապատկերներ չի նկարել: Գլխավորապես ընտրել է փոքր տարածամասեր, ֆրագմենտային գոյություն ունեցող և ստեղծել կամերային, լիրիկական պեյզաժներ, որոնցից լավագույնները ներկայացնում են, մեծ մասամբ, երկարատև ամառվա ու աշնան ամիսների ձգվող միջօրեն: Առաքելյանի այդ պեյզաժների կենցաղային մոտիվները չունեն երկարաշունչ, բազմադրվագ եղելություններով սյուժետային պատումներ կամ տիպաժային-հոգեբանական տեսակետից առանձնակիորեն շեշտված պերսոնաժներ: Նրան հետաքրքրել է իրադրության պարզ, սյուժեով չմիջնորդավորված անմիջական ցուցադրումը: Իսկ ցուցադրման մեջ էլ՝ տարվա եղանակների հետ աշխատավորի կյանքում կատարվող սովորական անցողիկ և սրա կրած համապատասխան փոփոխու-

թյան միջև գոյություն ունեցող ընդհանուր ներդաշնակությունը, մարդու և միջավայրի փոխազդեցության ընդհանուր ինտոնացիան, որն ունի նրբին ելևէջներ: Բնության, քրտինքով ապրող մարդու, նրա կենցաղի առօրյա շրջաբերության, նրա միջավայրի և նրան շրջապատող իրերի հանդեպ պաշտամունքի հասնող սեր ու հիացում կա վարպետի գործերում, ինչը վերջիններիս տալիս է ազգային-ազգագրական արժեք ու խորապես դեմոկրատիկ բնույթ: Նկարչի երկերը դիտողին են հաղորդում դաշտը, լեռը, ծառը, ամպը, ջուրը, երկինքը, մարդուն ու մյուս արարածներին իրար կապող միասնական կյանքի բնական ուժի զգացո-

ղությունը և հարուցում մեղմ, անորոշալից ու ներհուն տրամադրություն:

Առաքելյանի ստեղծագործական էվոլյուցիայի առաջին շրջանում (1914—1922 թվականներ) իբրև ընդգրկվող կենսական նյութի կերպավորման հիմնական ելակետ հանդես է գալիս լույսը: Եվ, ինչպես ժանրային նախապայությունների ու սյուժեի ըմբռնման տեսակետներից, այդ առումով նկարչի արվեստը շոշափման ինչ-որ կետեր ունի իմպրեսիոնիզմի և պոստ-իմպրեսիոնիզմի հետ: Մեծ մասամբ, նրա պատկերներում ձևաձավերը պարուրված են կտավի ամբողջ մակերեսով տարածուն ցրված լույսի հագեցած ու խիտ մթնոլորտով: Դրանք, ասես, դիտվում են կաթնապակու տակ: Այս դեպքում առարկա-ձևերի կոնկրետ շոշափելի-զգայական վերարտադրման մասին խոսք լինել չի կարող: Փոխարենը զարմանալի նրբությամբ ներկայացվում է իրական մոտիվից հեղինակի ստացած առաջին թարմ տպավորությունը: Օբյեկտները, իրենց թանձրամուր և սուրբներով հանդերձ, նկարված են մաքուր և միաժամանակ գունաքայքայեցված: Այդ միջոցով նկարիչը բացատրում է ավանդական «թանգարանային» մոտիվի կոլորիտը, ստեղծում է գունավոր լուսատվերների թափանցիկ եթեր, որը առարկաների ու երևույթների ծանր պրոպագանդայի աշխարհը վերածում է մի տեսակ ֆոսֆորային մարմրող տեսիլքի՝ մերթ փոքր-ինչ ստոր, մերթ փոքր-ինչ տաք ընդհանուր տոնայնության մեջ: Կտավների մակերեսին գերակշռող մոխրակապույտ-վարդապիտակ, օխրապիտակ-կարմամոխրագույն կամ նման այլ բաց նրբերանգների

համատարած լուսափոշում, ալստեղ-ալստեղ, ծնվում-ուժգնանում և դիտողի հմայված հայացքի առաջ էլ նույն մթնոլորտում կարծես մեղմորեն ընկղմվում-անկնւնում են մանուշակագույն, դեղին, կապույտ, ոսկեկարմիր, կանաչ, նարնջագույն, ծիրանի գույները: Դրանց կազմած ներդաշնակ խորմատիկական գամ-մաներում ընկալողը հայտնաբերում է գունալուսային անհամար ու բազմապիսի ելևէջներ, որոնք անբջային բնույթ են տալիս ընդգրկված տեսարանին և երևան են գալիս որպես հոգու քնքուշ զեղումներ:

1922—1923 թվականների մի քանի գործերից սկսած և այնուհետև՝ Առաքելյանի կտավներում ընդգրկվող կենսական նյութի կերպավորման ելակետը, գլխավորապես, դառնում է գույնը, — համատարած ցրված լուսափոշու մթնոլորտից ձերբազատված ինքնակա գույնը, որով նա լուծում է հետիմպրեսիոնիստական ու «ֆով» զեղանկարչության արժարժամ պրոբլեմներին գուզահեռ և ինչ-ինչ կետերում համեմատելի խնդիրներ: Վարպետի նախորդ շրջանի գունագրության մեջ գույնի համար առաջնայինը հանդիսանում էր ոչ թե վերարտադրման (изображательный), այլ արտահայտչական (выразительный) ֆունկցիան: Սա կալուն տեղեկաց է մնում նաև երկրորդ շրջանում: Միայն թե՛ այժմ գույնը հանդես է գալիս նկարչի տեսողունակության և զգայունների ու խոհերի հաղորդման ինքնարժեք հիմքով: Բայց եթե Առաքելյանի համար էական չէ գույնի միջոցով բնության՝ որպես օբյեկտիվ ռեալության արտաքին կողմի նմանակումը, ինչպես նաև դրա զուտ դեկորատիվ մեկնաբանությունը, ապա

արվեստագետի անհատականությանը չափազանց բնորոշ ու կարևոր է այն, որ նրա գործերում գունակերպարը լիապես ներծծված է բնության կենդանի շնչով ու զգացողությամբ, բնության ուղղակի դիմման պրոցեսում առաջացած հիացումով և մոտրումներով: Այդ իմաստով, Առաքելյանը առավելագույնս հարազատ է մնացել առարկաների ու երևույթների անմիջաբար հայեցվող աշխարհին:

Ծառ մեծ է նկարչի էվոլյուցիայի երկրորդ շրջանի ստեղծագործության խորմատիկական ընդգրկումը: Աշխատել է բազմապիսի դեղինների, կապույտների,

վարմիրների, մանուշակագույնների, շագանակագույնների, կանաչների փոխափառություններով (այս դեպքում, արդեն, սպիտակավուններն ու մոխրավունները դիտել է որպես նշված գունաշարի առանձին կազմիչներին հավասար դեր ունեցող անդամներ): Իհարկե, այս գույները վարպետի տարբեր երկերում դրևորված են տարբեր փնջերով ու քանակական համամասնություններով, նրբերանգների ալլազան փոփոխակներով ու հակադրում-համադրումների եղանակներով, ընդհանուր տոնայնության մեջ իրենց գրաված տարբեր դիրքերով ու հոգեբանական ֆունկցիայի բազմազանությամբ: Սակայն, բոլոր դեպքերում էլ դրանք արտացոլում են «մատերիայի ժպիտը»: Առաքելյանի գունակորդները, անսահմանորեն հմայիչ լինելով ինքնուրուիներքյան, միաժամանակ և դիտողի մեջ արթնացնում-ակտիվացնում են բնության գեղեցկությամբ զմայլվելու ի սկզբանե մարդուն տրված ունակությունը: Դրանք հենց խրոմատիկական հղացմամբ ներկայացնում են առարկա-ձևերը և օժտված են գունավոր լուսարձակման ապշեցուցիչ գործությամբ՝ լինեն տաք թե սառը, մուգ թե բաց, հնչեղ թե փայլատ: Եվ ամեն դեպքում էլ նկարչի գույները ներդաշնակ են իրար ու միասնական հնչումով դիտողի երևակայությունը պոկում են ամենօրյա կյանքի պրոզայից, տանում մաքուր լիրիկայի այն ինտիմ աշխարհը, ուր մարդս մենակ է ինքն իր հետ:

*
* *
*

1984 թ. լրացավ Սեդրակ Առաքելյանի ծննդյան 100-ամյակը,— մի արվեստագետի, որի ստեղծագործությունը զատորոշվում է խորը ժողովրդայնությամբ, կատարյալ արտիստիզմով ու փայլուն վիրտուոզությամբ: Պատմա-ազգագրական, գեղարվեստական-էթնոտիկական նշանակություն ունենալու հետ մեկտեղ, նրա լավագույն երկերը, իրենց բարձր տեխնիկայով ու գեղանկարչական բացառիկ որակով, իսկական դպրոց կարող են լինել գույնի կիրառման խնդիրներով հետաքրքրվող այսօրվա և գալիք սերունդների նկարիչների ու արվեստի տեսաբանների համար: Նրա լավագույն ստեղծագործությունները հաշ ժողովրդի ազգային հպարտություններից են: Պատահական չէ, որ իր «Գրառումներում» Մարտիրոս Սարյանը, մտքովն անցածը անմիջապես մոռացության տալու շեշտով, գրում է. «Ի՞նչ կստացվի, եթե մի օր Երևանի պատկերասրահի էքսպոզիցիայից իջեցնենք Առաքելյանի էտյուդները...»: Իսկ դրանք, իսկապես, ոչ միայն արվեստի բացարձակ արժեքներ են ինքնին, այլև ներկայացնում են գունատեսողական-գեղանկարչական (կոլորիստական) գլխավոր ու արդիական ուղղություններից և կատարման ամենավերին մակարդակներից մեկը՝ նորագույն շրջանի հաշ կերպարվեստում:

ՎԻՀԵԼՍ ՄԱԹԵՎՈՅԱՆ

Художественное наследие, оставленное Седраком Аракеляном, сравнительно невелико, если учесть продолжительность его творческой жизни, метод работы и размеры созданных им картин. Еще малочисленнее та группа произведений художника, в которых в полной мере реализована истинная сила его таланта. В какой-то степени об этом свидетельствует и настоящий альбом, где в репродукциях представлена довольно обширная часть творческого наследия мастера, причем ни одно из его значительных произведений, за исключением единичных работ, не ускользнуло от внимания составителей. Заметим также, что с точки зрения не только общезстетической ценности произведений, но даже техники исполнения между совершенными по своей идейно-художественной структуре и не совсем удавшимися (тем паче целиком или почти целиком не состоявшимися) работами Аракеляна существует огромная разница.

Однако значение искусства Аракеляна не обуславливается количеством написанных им работ. Определяющим здесь является само качество тех немногочисленных произведений, в которых целиком и полностью выявилась индивидуальность их автора, его мастерство живописца. В едином ряду избранных памятников многовековой армянской культуры эти картины имеют свое незаменимое место.

На одном из этапов своей творческой эволюции Аракелян был увлечен задачей создания умозрительного, воображаемого мира, в котором предметы и явления — за гранью будничного, обыденного. Для достижения этой цели живописец обращался к конструктивно-кубистическим средствам выразительности, прибегал к языку символа и фантастики. Но творческому амплуа Аракеляна были чужды вымысел, сочинительство, а следовательно, и обусловленные ими живописно-пластические решения. Вот почему эти его картины лишены цельности.

Композиции с развернутым повествовательным сюжетом еще менее соответствовали темпераменту Аракеляна-художника. И потому совсем не случайно, что приемы изображения в его тематических композициях были устаревшими, а общий художественный уровень их — ниже отмеченных выше работ.

Лишь метод письма в условиях непосредственного созерцания природы был органично связан с характером индивидуальности Аракеляна. Его живописные шедевры, как впрочем, и все наиболее

ценное в творческом наследии художника, создано на основе именно такого метода. Речь идет о картинах пейзажного жанра, начатых и в преобладающем большинстве законченных на лоне природы. Они, большей частью, невелики и представляют собой пленэрные этюды-пейзажи, в которых нередко наличествуют мотивы быта. Порой Аракелян перекомпоновывает в мастерской работы, написанные с конкретной натуры, но по характеру письма эти пейзажи продолжают оставаться этюдными или эскизными. Эти произведения отрицают те принципы использования формы, объема, светотени, линии, цвета, перспективы, которые преследуют цель иллюзорного, осязаемого, осязательного воспроизведения картины видимого мира. Аракелян отвергает художественные установки, способствующие воспроизведению материальной достоверности предметов, достижению зримо-имитативного сходства с природой. В этом своем отрицании он предстает как приверженец некоторых живописных принципов импрессионизма и постимпрессионизма, но со своим индивидуальным, сугубо армянским почерком.

Лучшие картины Аракеляна привнесли в мир искусства новое видение наирийской земли, согретое теплом человеческого сердца. Это новое представление сродни взглядам всех больших армянских художников прошлого и настоящего, но вместе с тем оно неповторимо аракелянское.

Аракелян любил колесить по Армении, бродить по ее хоженным и нехоженным тропам, — об этом свидетельствует все творческое наследие мастера. Особенно близки были его сердцу Араратская равнина, озеро Севан и Зангезурский край: на пути Аракеляна вставали вереницы гор, то лесистых, то лишенных растительности, возникали полуразрушенные памятники архитектуры; поля, ущелья, холмы чередовались с беспорядочными лоскутами человеческого жилья, то притулившегося на горных склонах, то рассеянного по глади равнин. Однако художественное воображение Аракеляна занимали не эти картины природы. Он не писал панорамных произведений, изображающих широко протянувшиеся, уходящие к самому горизонту ландшафты, не писал и пейзажей, наделенных пафосом монументально-эпического звучания. Пейзажные картины художника камерны, лиричны, а натурой ему служили только небольшие пространства, только скромные уголки природы. В большинстве своих лучших произведений Аракелян живописует только одну пору дня — продолжительный полдень южного лета и осени. В изображении мотивов быта в этих пейзажах художник минует путь пространного изложения сюжета со всем многообразием

составляющих его звеньев. Типажно-психологические характеристики персонажей также не занимают Аракеляна. Его интерес — в сфере непосредственного сюжетом прямого показа видимого. С

помощью такого метода художник выдвигает в пейзажах вопрос взаимоотношений человека и природы, человека и окружающей его среды. Общую и непременно гармонически звучащую интонацию этого взаимодействия, как и тончайшие ее нюансы, Аракелян выявляет в изображении связанных с тем или иным временем года привычных занятий труженика. Произведения художника дышат необычайной любовью и восхищением родной природой, трудящимся в поте лица человеком, его повседневным жизненным укладом, окружающей средой и предметами быта, что наделяет работы Аракеляна глубоко демократическим характером, а также придает им своего рода этнографическую ценность. Исполненные ощущения нерасторжимой, органичной связи всего сущего на земле — полей, гор, деревьев, облаков, вод, неба, людей, животных, — картины художника сообщают зрителю настроение безмятежного, проникновенного покоя.

В первый период творческой деятельности Аракеляна (1914—1922 гг.) свет был главным средством формообразования. Объемная форма в картинах Аракеляна погружена в до предела насыщенную атмосферу света, широко рассеянного по всей живописной поверхности полотен. Эта форма увиденная как бы сквозь матовое стекло. В данном случае не может быть и речи о воспроизведении предметного мира во всей его ощутимо-осязаемой конкретности. Вместо него перед нами предстает исполненная поразительной тонкости ощущений картина

первого яркого впечатления, полученного автором от натурального мотива. Как сами предметы, так и их тени написаны вибрирующими мазками чистого цвета — здесь налицо отрицание традиционного — «музейного» — мрачноватого колорита, которому Аракелян противопоставляет пронзительную прозрачность окрашенного света и тени. Это представляет знакомый прозаический мир вещей и явлений в некие фосфоресцирующие видения, общая цветовая тональность которых то чуть холодна, то чуть тепла. В полотнах преобладают сочетания серо-синего с розово-белым, охристо-белого с жемчужно-серым или другие, близкие к данным тонко нюансированные пары светлых цветов. В световом мареве этих гармоний перед восхищенным взором зрителя то здесь, то там вспыхивают, разгораясь пламенем, фиолетовые, желтые, синие, медно-красные, зеленые, оранжевые, багряные цвета, чтобы затем как бы тихо и незаметно рассеяться в том же дрожащем мареве и померкнуть. Бесчисленные и разнообразные оттенки цвета и света в составленных художником гармонических хроматических гаммах сообщают изображаемому характер поэтической грезы.

Начиная с 1922—23 гг. живопись Аракеляна постепенно претерпевает изменения. Отныне цвет

самодовлеет, скинув с себя путы зависимости от диктата равномерно рассеянного света. Он становится для мастера главным средством формирования художественного образа, средством, которому

он остается верен и в дальнейшем. Колористические задачи, решением которых увлечен теперь Аракелян, в какой-то степени сопоставимы с живописными проблемами, которые занимали художников постимпрессионизма и фовизма, но в целом он идет параллельным путем. Цвет в картинах предшествующего этапа творчества Аракеляна выступал в первую очередь как носитель выразительной (а не изобразительной) функции. Этот постулат остался неизменным на всем протяжении последующего пути художника в искусстве. Отныне в нем, только в нем — в этом самоценном и самодовлеющем цвете — воплощены художественное видение Аракеляна, его чувства, его размышления. Мастер был равнодушен к поверхностной фиксации внешнего облика природы и, тем самым, констатации ее как объективно существующей реальности. Не увлекала его и задача создания декоративных образов природы. Для художественной индивидуальности Аракеляна было чрезвычайно важно воплотить в цветовом образе своих произведений живое дыхание, живое чувство природы, выразить восхищение, испытываемое при непосредственном созерцании ее. В разрезе сказанного художник остался в высшей степени верен непосредственно наблюдаемому миру предметов и явлений.

Хроматический диапазон в произведениях второго периода творческой эволюции Аракеляна очень широк. Художник писал самыми разнообразными оттенками желтого, синего, красного, фиолетового, коричневого, зеленого, которые по-разному соотносил друг с другом (а белый и серый рассматривал теперь как цвета, имеющие столько же прав на признание, сколько любой из цветов названного спектра). Разумеется, в различных картинах художника указанные цвета выступают в различных комбинациях и количественных соотношениях, в разнообразных вариациях оттенков и разнообразии интонационного звучания — противопоставления-сочетания — этих оттенков, с разной долей участия в общей цветовой тональности полотен, наконец, во всем многообразии своих

свойств психологического воздействия. Но во всех случаях цвет в картинах Аракеляна выявляет «улыбку материй». Полные безграничного очарования сами по себе, цветовые аккорды, из которых составлены полотна художника, пробуждают (активизируют) изначально присущую человеку способность восторгаться. Итак, колористическая гамма произведений Аракеляна неизменно гармонична, а единство общего звучания цвета отрывает воображение зрителя от прозы будней, уводя в тот интимный мир чистой лирики, в котором человек остается наедине с самим собой.

*
* *

В 1984 году исполнилось 100 лет со дня рождения Седрака Аракеляна — художника, чье творчество отмечено глубокой народностью, подлинным артистизмом и безукоризненной виртуозностью. Помимо своего художественно-эстетического и историко-этнографического значения, для художников нынешнего и грядущих поколений, для искусствоведов лучшие произведения Аракеляна, в силу высокого мастерства исполнения и исключительности живописных качеств, могут служить подлинной школой познания Цвета. Эти произведения принадлежат к тому разряду духовных ценностей, которые являются предметом национальной гордости армянского народа. Не случайно, в своих мемуарах Мартирос Сарьян восклицает: «Что же получится, если в один прекрасный день из экспозиции Ереванской картинной галереи убрать этюды Аракеляна!..». И действительно, эти этюды — не только представляют одно из главных и ведущих колоритно творения искусства абсолютной ценности, они стических направлений в армянской живописи новейшего времени, одни из высших в ней уровней мастерства.

ВИЛЬГЕЛЬМ МАТЕВОСЯН

The entire artistic output of Sedrak Arakelian, in view of the duration and mode of his creative activity and the sizes of his canvases, is comparatively modest. Still fewer are the works that most fully assess his creative power. The present collection of the reproductions of his paintings comprises nearly the whole heritage of the artist. It should be added, however, that from the point of view of their general aesthetic value and the artistic performance, there exists a considerable difference between his accomplished paintings and less successful pieces.

But the quantitative aspect of an artist's heritage is not essential in evaluating his art. Of far greater importance is the quality of those few canvases which, while revealing the artist's creative individuality and skill of a colourist, rank among the unique specimens of the centuries' old culture of Armenia.

At a period of his artistic development Sedrak Arakelian sought to create visionary and speculative images detached from the routine objective world, constructing them in cubist manner or yielding to the fantastic world of symbolism. But the aesthetic, plastic and colorific tendencies in creating unusual images, did not in essence harmonize with his artistic credo. Actually, canvases drawn in this manner lack artistic integrity. Even more adverse were to him voluminous narrative compositions. Again, those of his works that are executed in such thematic-compositional genre, are obsolete and yield to the former pieces.

The only method that was truly Arakelian's was the direct visual way of painting while creating his masterpieces. These are landscapes drawn from nature and often completed on the spot. In their majority they are small plein-air sketches depicting daily life scenes; or else landscape sketches and studies based on a concrete theme but revised in the studio. In the execution of these canvases Arakelian denies the specific concern with form, volume, light and shade, line and colour and perspective, through which artists often strive to create the illusion of the outer world as a perceptive reality; denies the tendency of merely stressing the entity of objects and the visual imitation of Nature that can only be justified by the empiric experience. Yet even in rejecting these values he adopted several impressionistic and post-impressionistic principles, creating a style that was increasingly Armenian.

From 1910's onward the best works of Arakelian, drawn in sublime inspiration, introduced to the world

of art an entirely new conception of the ancient land of Armenia; the pure vision of the son of the mountains and his inmost feelings, conveyed via brushwork and colour.

Arakelian loved the sight of the Ararat valley, Zangezour, the lake Sevan and often visited these spots of his countryside. From his keen eye of an artist did not escape vistas of green hills, bare mountains and mellow fields with scattered here and there settlements and intact or half-ruined architectural monuments. Yet his palette was not for vastly panoramic or epically monumental landscape scenes. To this he preferred more modest and dainty little spots, creating exquisitely lyrical drawings. The best of them portray the beauty of long-lasting summer and autumn noons. The everyday life scenes are devoid of elaborate thematic development or emphasized characters. Arakelian was more concerned with non-sophisticated direct rendering of the subject-matter. But through his seemingly simple compositions he conveys the harmony between the season and the change it brings forth in the routine of a peasant's life, going into subtle nuances of the interrelation of the man and his outer world. These pictures, presenting the hard lot of the peasant's life and the simple objects surrounding him, performed with an overwhelming intensity of feeling, have a truly national-ethnographic significance. His fields, mountains, trees, clouds and human figures convey the natural rhythm of life and fill the spectator with a soft and serene profundity of thought.

In the first period of his career (1914—1922) light was the artist's main specific medium to transfer onto the flat canvas the realization of his artistic tasks. As in the case of genre preferences and interpretation of subject-matter, his treatment of light is reminiscent of its impressionistic and post-impressionistic conception. In their majority his forms and volumes absorb the light diffused over the whole canvas. To the spectator they give the impression of being viewed through a frosted glass. This manner of execution does not render the tangible aspect of the object-forms. Instead, it most delicately registers the artist's fresh impressions of the actual motif. Though dark and shady, the objects, nonetheless, are depicted with a pure and mirage-like brushstroke. Thus Arakelian comes to the rejection of traditional "museum-like" darkish colouring, creating an airy transparency with tinted chiaroscuro that renders the prosaic world of things and phenomena into an evanescent apparition—now cool, now warm in the general tonal range. In the prevailing rosy-greyish-blue, ochra-white and such highkeyed hues the eye here and there discerns splashes of violet, yellow, blue, auburn, green, oran-

ge, orange-yellow that appear, coagulate and melt away the minute we catch it. The harmonious chromatic range, thus produced, has innumerable nuances of light and colour, giving the whole scene a dream-like aspect and revealing the artist's talent in fresh guise.

Beginning from the 1922, Arakelian uses reality as well as its purely decorative interpretation. Now it is through the treatment of pure colour that the painter realizes certain tasks parallel with the post-impressionistic and Fauve conceptions. As in the first period of his artistic career, now too Arakelian uses colour as an expressive rather than pictorial means of depiction, reflecting his thoughts and emotions, his visual experience. But sheer colour imi-

tation of Nature as the external aspect of objective reality as well as its decorative interpretation, was not a matter of primary importance for Arakelian. Most peculiar of his artistic individuality are vibrating colour images, suggested by spontaneous admiration of Nature. In this respect he is faithful to the perceptive world of objects and phenomena.

The chromatic range of Arakelian's pictures in the second period of his career is quite large. He worked in different shades of yellow, blue, red, violet, brown and green with equal treatment of white and greyish tints, applied in a variety of patches and quantitative proportions. Exquisite in themselves, they reflect the inner glow of substance and awaken in the spectator the inborn love for Nature. The chromatic arrangement of his canvases virtually gives the object-forms and is amazingly radiant, whether cool or warm, high or low, bright or subdued. Arakelian's colours are exceptionally harmonious. Conceived as an over-all pattern they carry the viewer into an intimate world of his inner being.

This year we are going to celebrate the 100th birth anniversary of Sedrak Arakelian, the virtuoso and deeply national painter. His best works, by virtue of their ethnographic and aesthetic significance, high technique of performance and pictorial qualities may serve as a study for present and future generations of painters and art critics. In his "Memoirs" Martiros Saryan observes, "What will happen if one day Arakelian's sketches were removed from the Art Gallery of Armenia?" Indeed, apart from being perfect pieces of artistic endeavour, they represent contemporary art trends and achievements of pictorial and coloristic performance in the Armenian Fine arts.

WILHELM MATEVOSSIAN

ՎԵՐԱՏՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

РЕПРОДУКЦИИ

REPRODUCTIONS

Մի անկյուն բուսաբանական այգում. Թիֆլիս
1. Уголок в ботаническом саду, Тифлис, 1907
In the Botanical Garden, Tbilisi.

Սիրանուշ Բերբերյանի դիմանկարը
2. Портрет Сирануш Берберян, 1913
Portrait of Siranoush Berberian.

Հիգ եւ թխում
3. Пекут хлеб, 1914
Baking Bread.

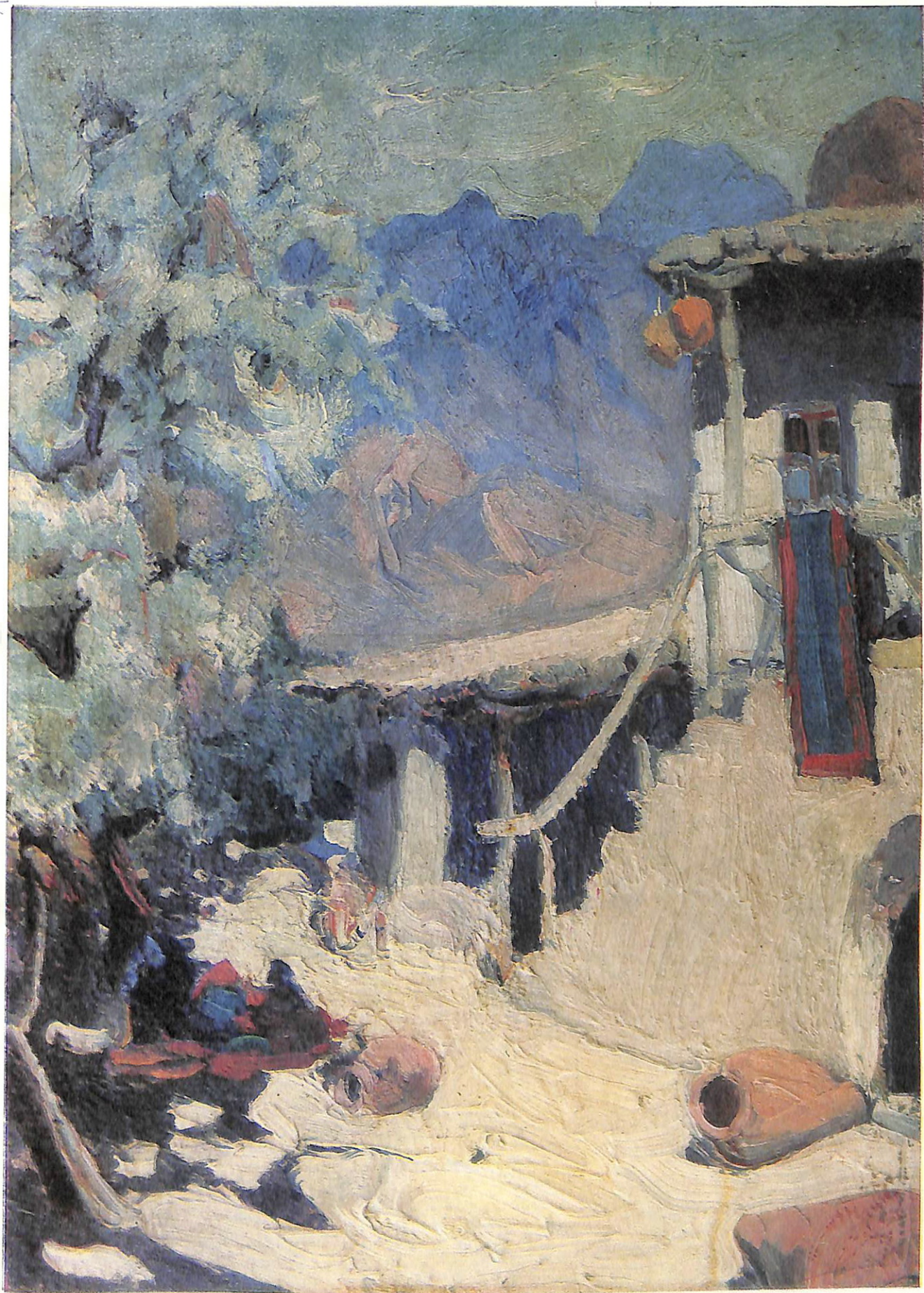

Ռիստափորները Սևանում
4. Богомольцы на Севане, 1914
Pilgrims at Sevan.

Յորեն եւն ծեծում
5. Молотьба, 1915
Grinding Corn.

458

Գրիգոր
6. В селе, 1917
In the Village.

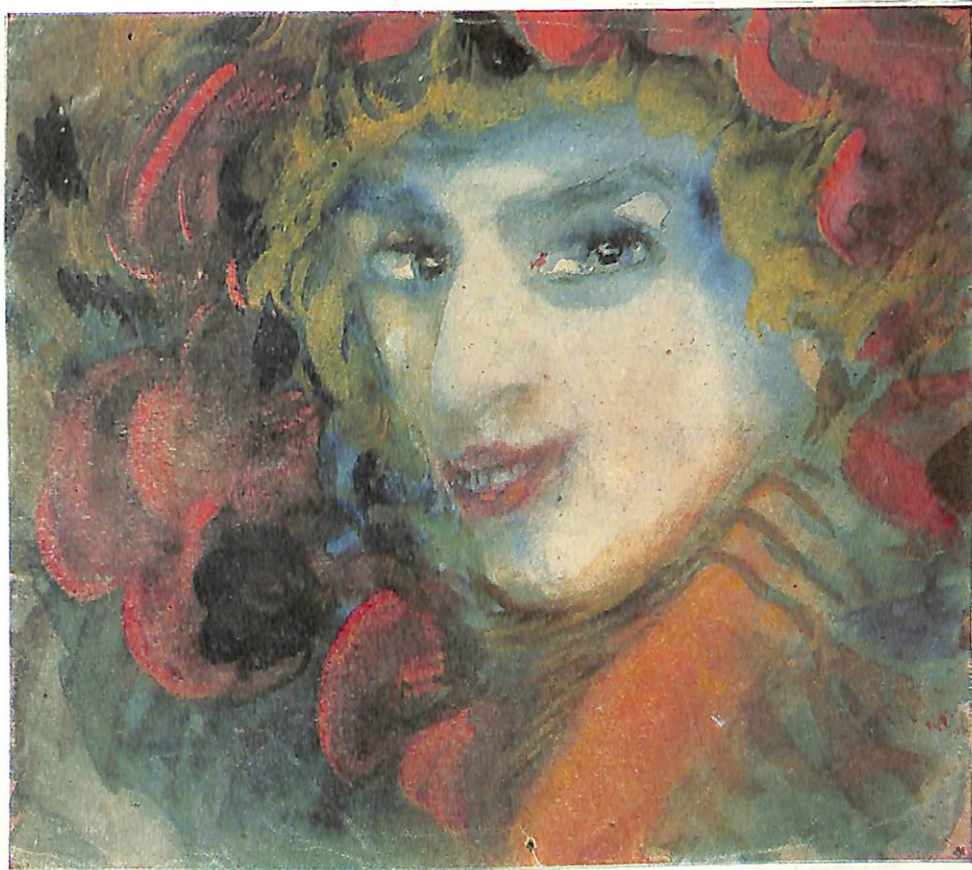

Բնանկար. Էսքիզ
7. Пейзаж, этюд, 1918—1920
Landscape. Sketch.

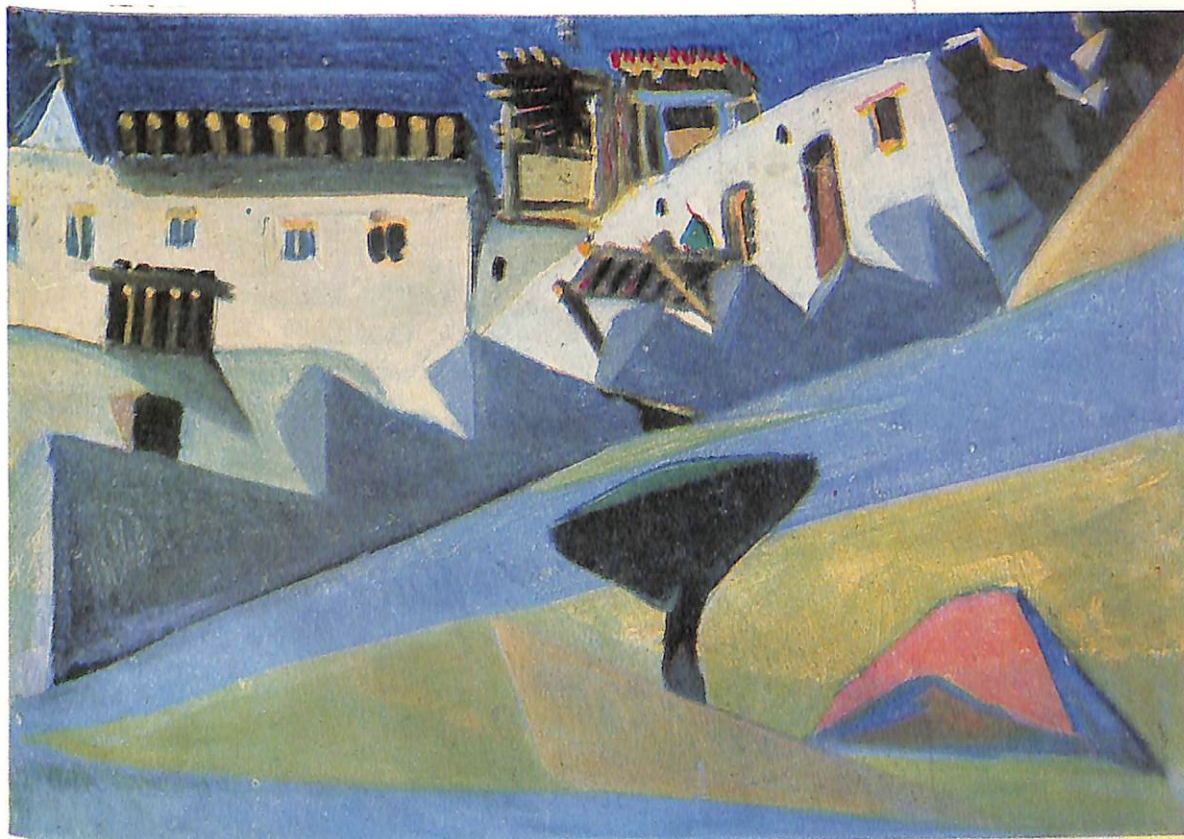
Էսքիզ
8. Этюд, 1918—1920
Sketch.

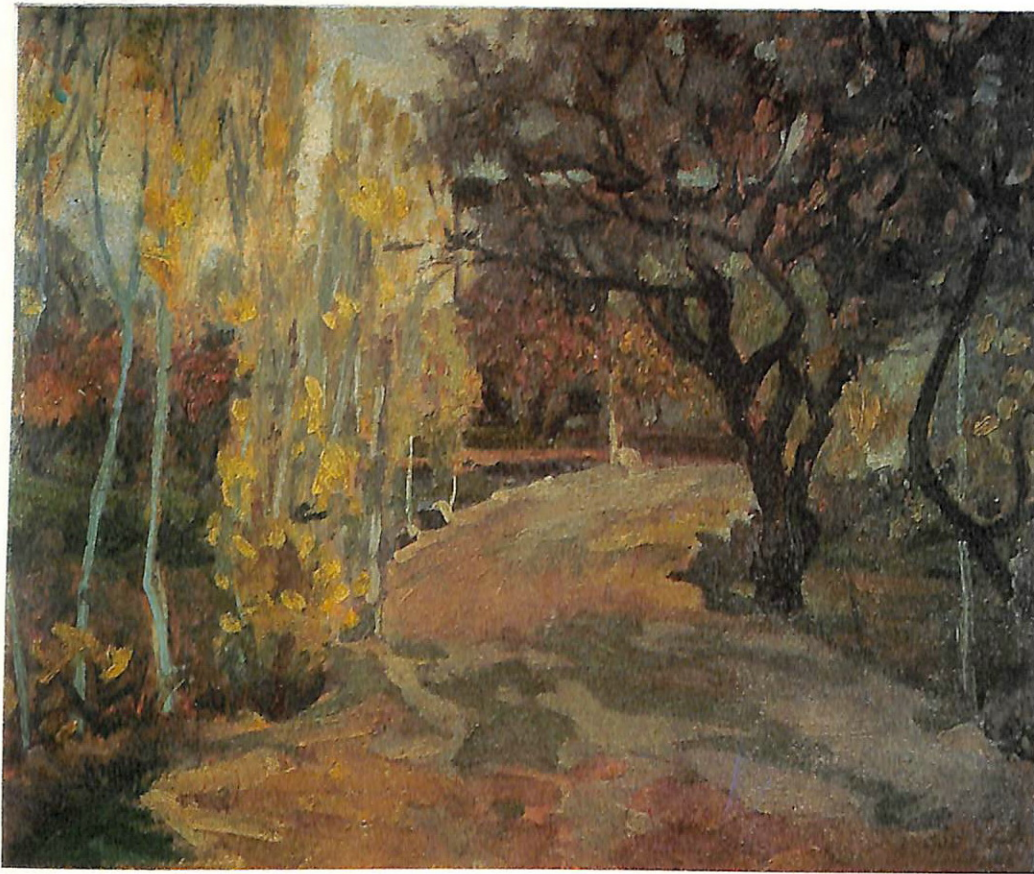

Դմանկար
9. Портрет, 1918—1920
Portrait.

Բնանկար
10. Пейзаж, 1919—1920 (?)
Landscape.

Ծառուղի, Աշուն
11. Аллея. Осень, 1921—1922
Autumn Alley.

Ցորեն եւ չորացնում
12. Сушат зерно, 1920
Drying Corn.

Գ. Ի չէր ը գէտապիին

13. Ночь на берегу реки, 1921—1922

Riverside at Night.

Նախապնդ. Սևան

14. Лодки. Севан, 1921

Boats. Sevan.

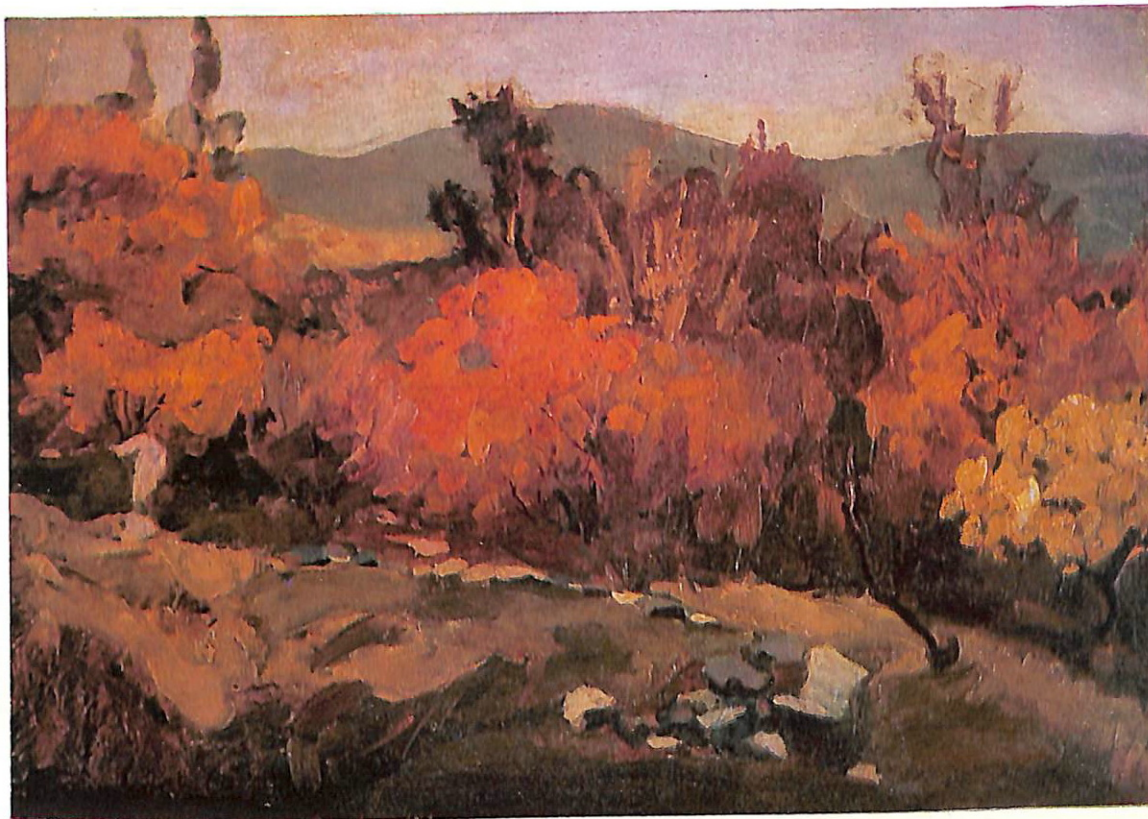
Երևանի հին շուկան (Երևանի հին ավանդաշարը)
15. Старый Ереванский рынок (старый торговый ряд Ерева-
на), 1921
Bazaar in Yerevan.

Իշխան Երևան (Վարդանիշխան Երևան)
16. Կարավանսարայի Երևան, 1921
Caravansary in Yerevan.

Utagawa
17. B. c. 1921—1922
In the Garden.

Սեզոնային մոտիվ
18. Осенний мотив, 1921—1922
Autumn Motif.

Զանգու գետը. երեկո
19. Peka Zangy. Вечер, 1921—1922
River Zangoo. Evening.

Սրիւղաց
20. Мукомольня, 1922
Handmill.

Աշնանային մոտիվ
21. Осенний мотив, 1923
Autumn Motif.

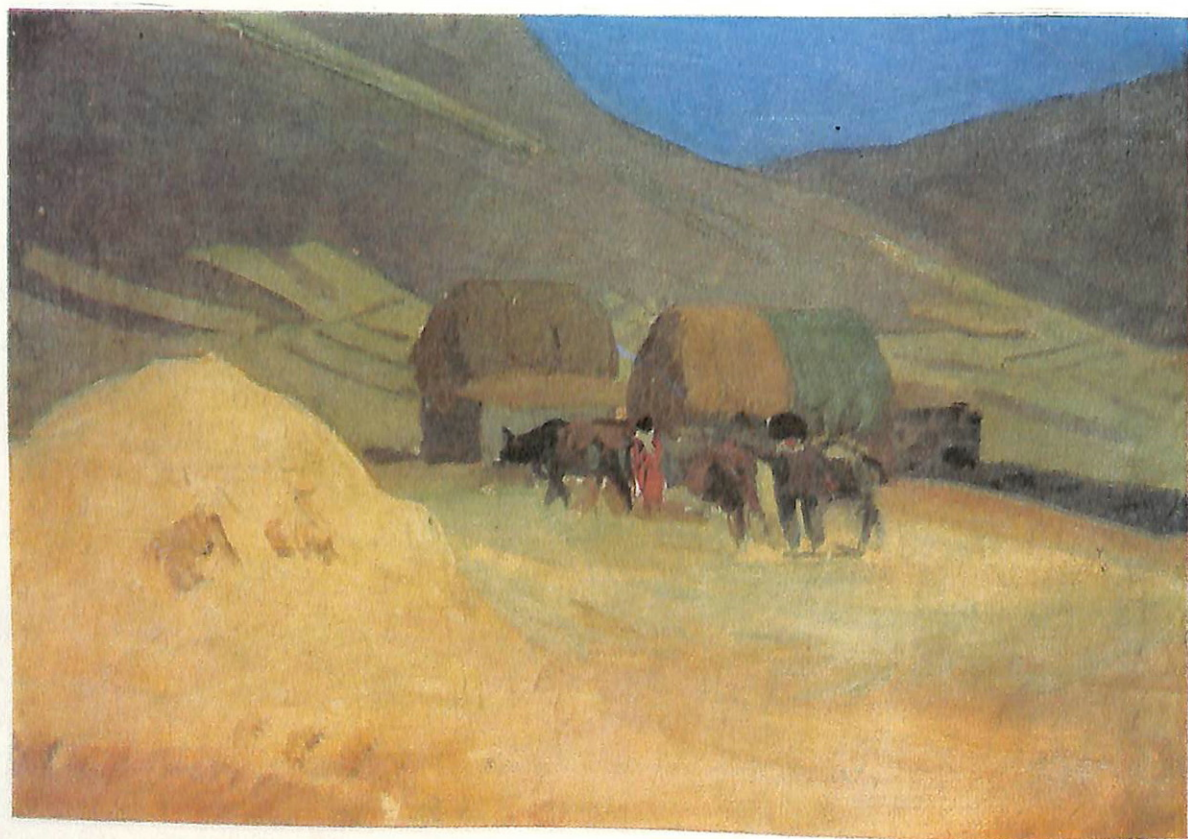
Զանգու գետի ափը
22. Берек реки Зангу, 1923—1924
River Zangoo.

Զորագյուղ
23. Дзорагюх, 1922
Dzoragiugh.

Աղանւայիւն բնանկար
24. Осенний пейзаж, 1923
Autumn. Landscape.

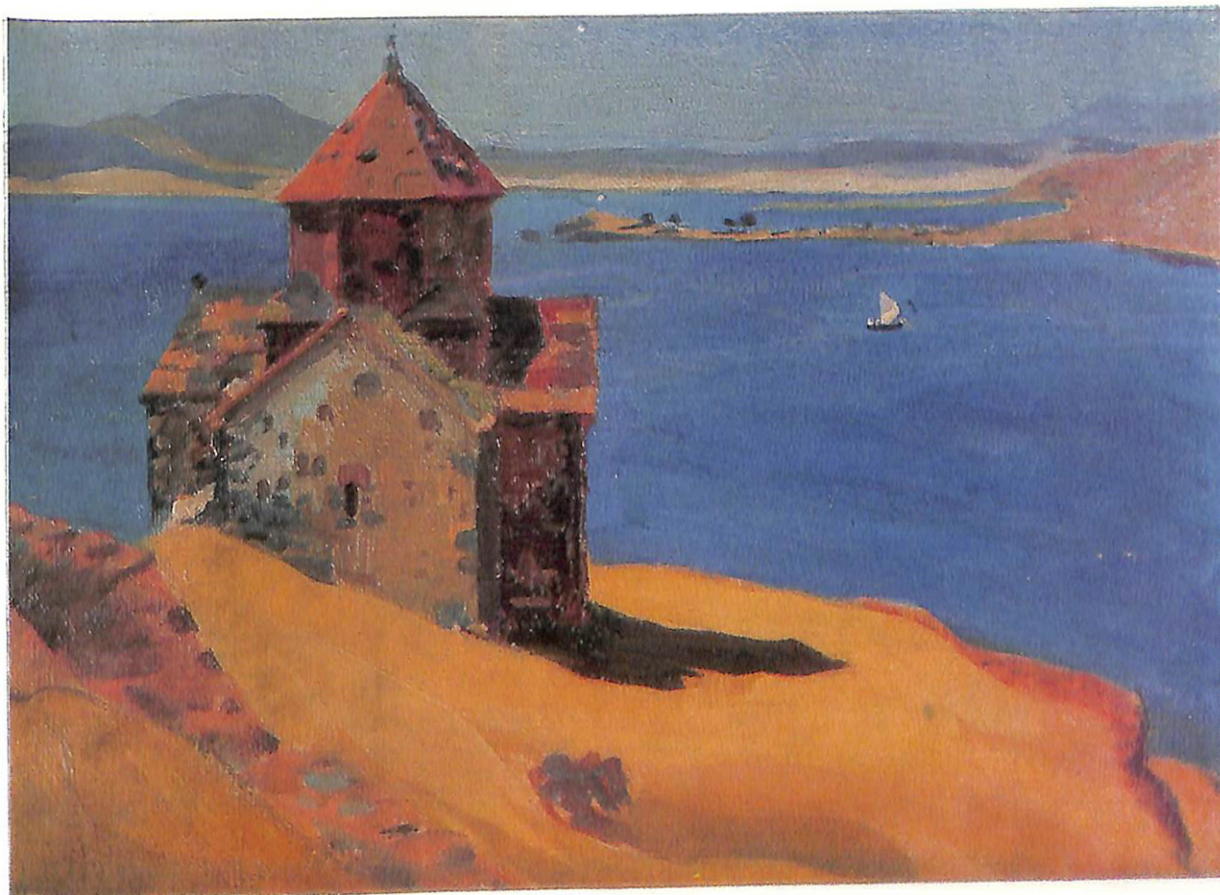

Կարը գլուղում
25. Гумно на селе, 1923
Grinding in the Village.

Ագուստ գիշերով
26. Ночно в саду, 1923
Night in the Garden.

Առաքելոց Էկեղեցին, Սևան
27. Церковь Аракелотц, Севан, 1923
Arakelots Church, Sevan.

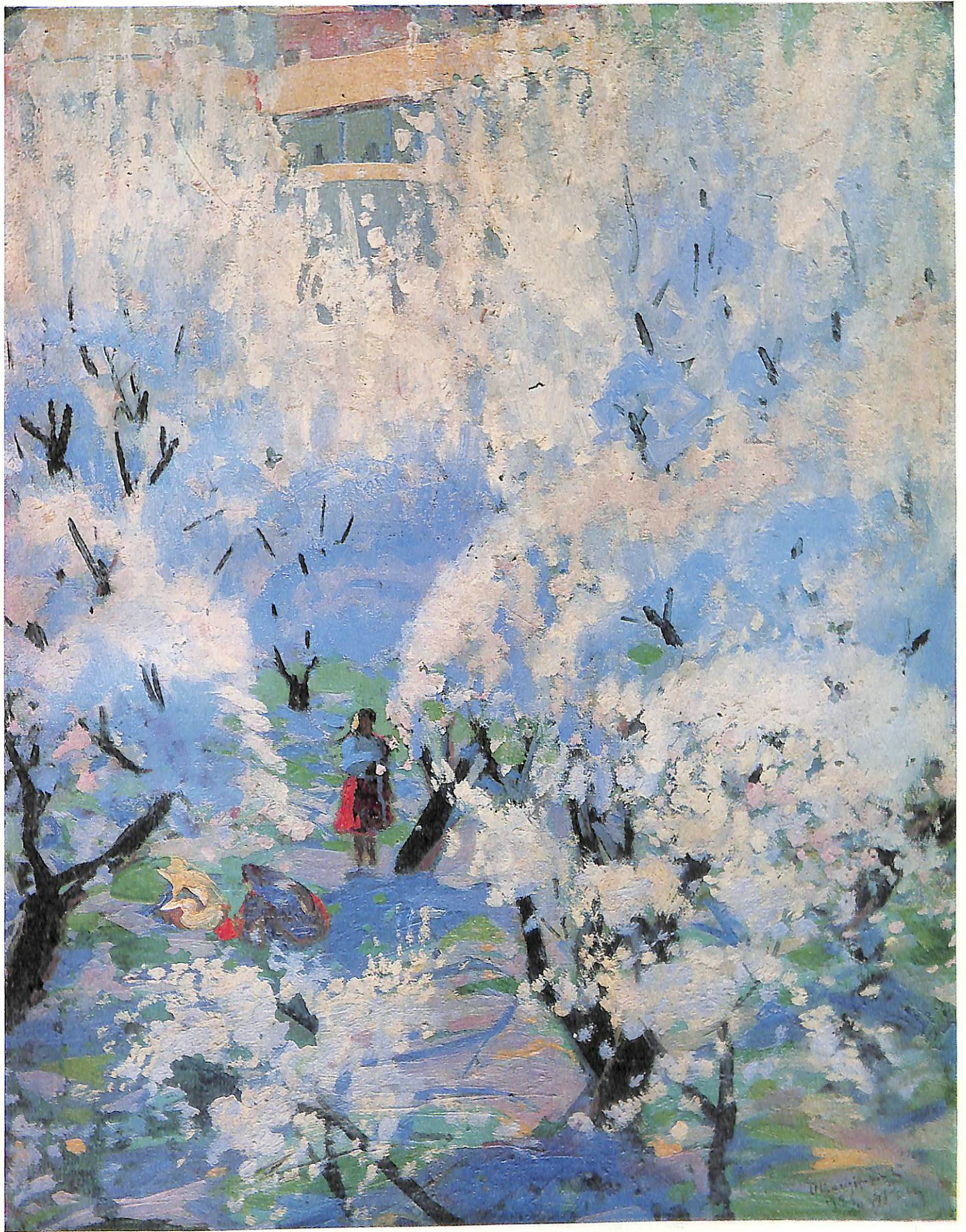

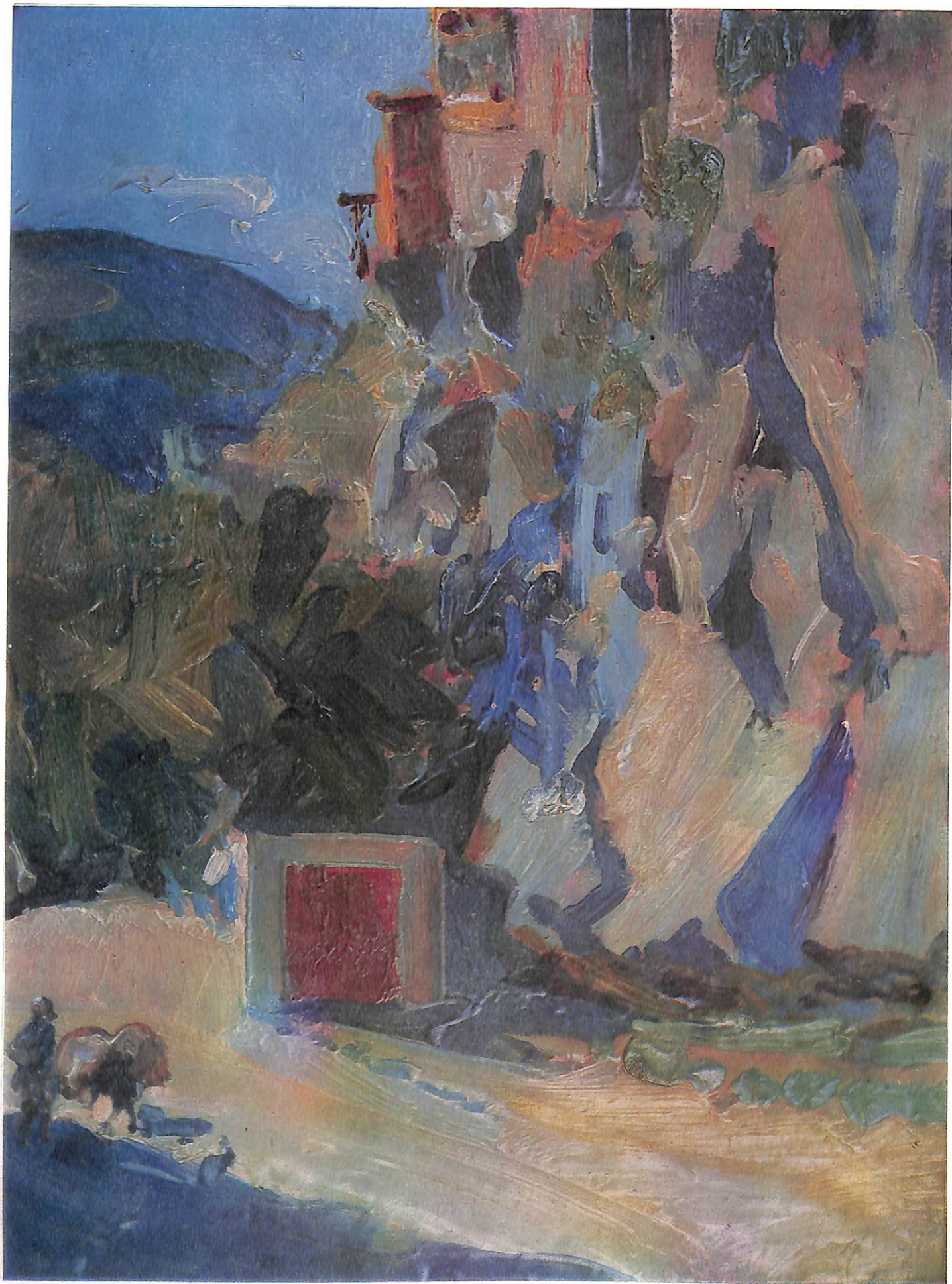
Մարկիս Էկիմյան

28. Цветущее персиковое дерево, 1923

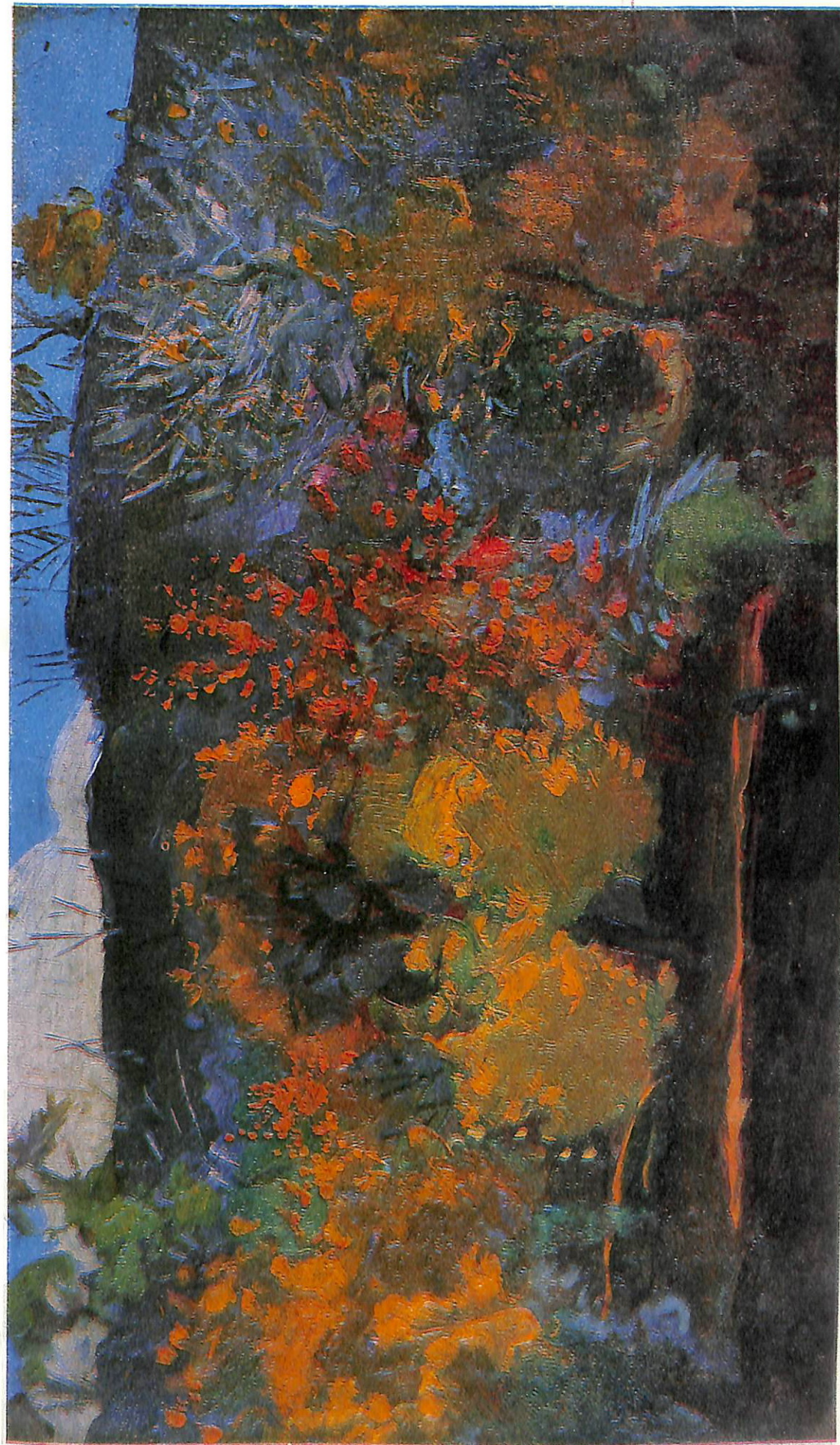
Peach-tree in Bloom.

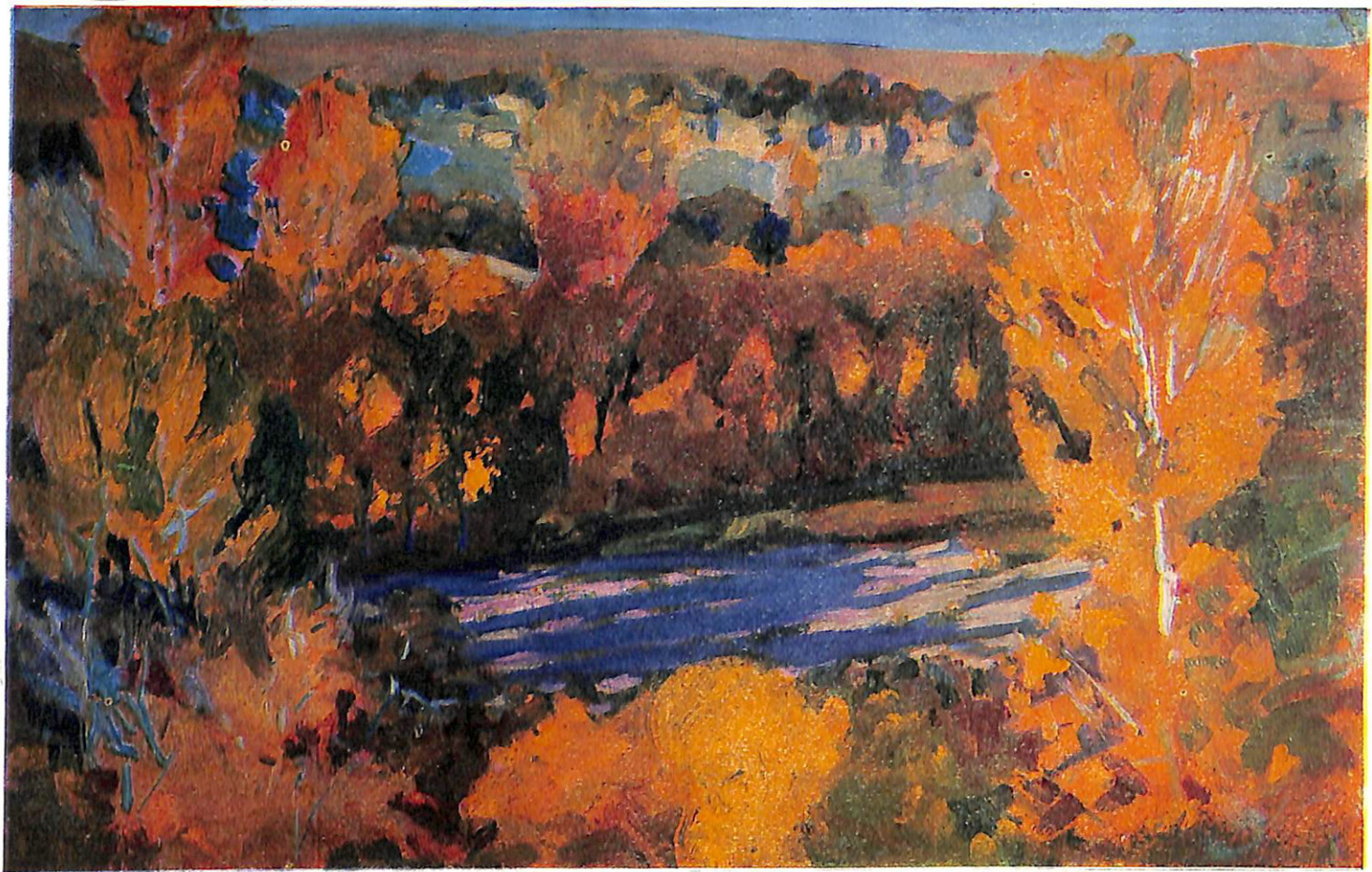
Գարուն. Ագիկ Գարեանը
29. Весна. Сад весной, 1923
Spring in the Garden.

Ջորագիւղ
30. Дзорагиух, 1923—1924
Dzoragiugh

Узнов
31. Осень, 1923—1924
Autumn.

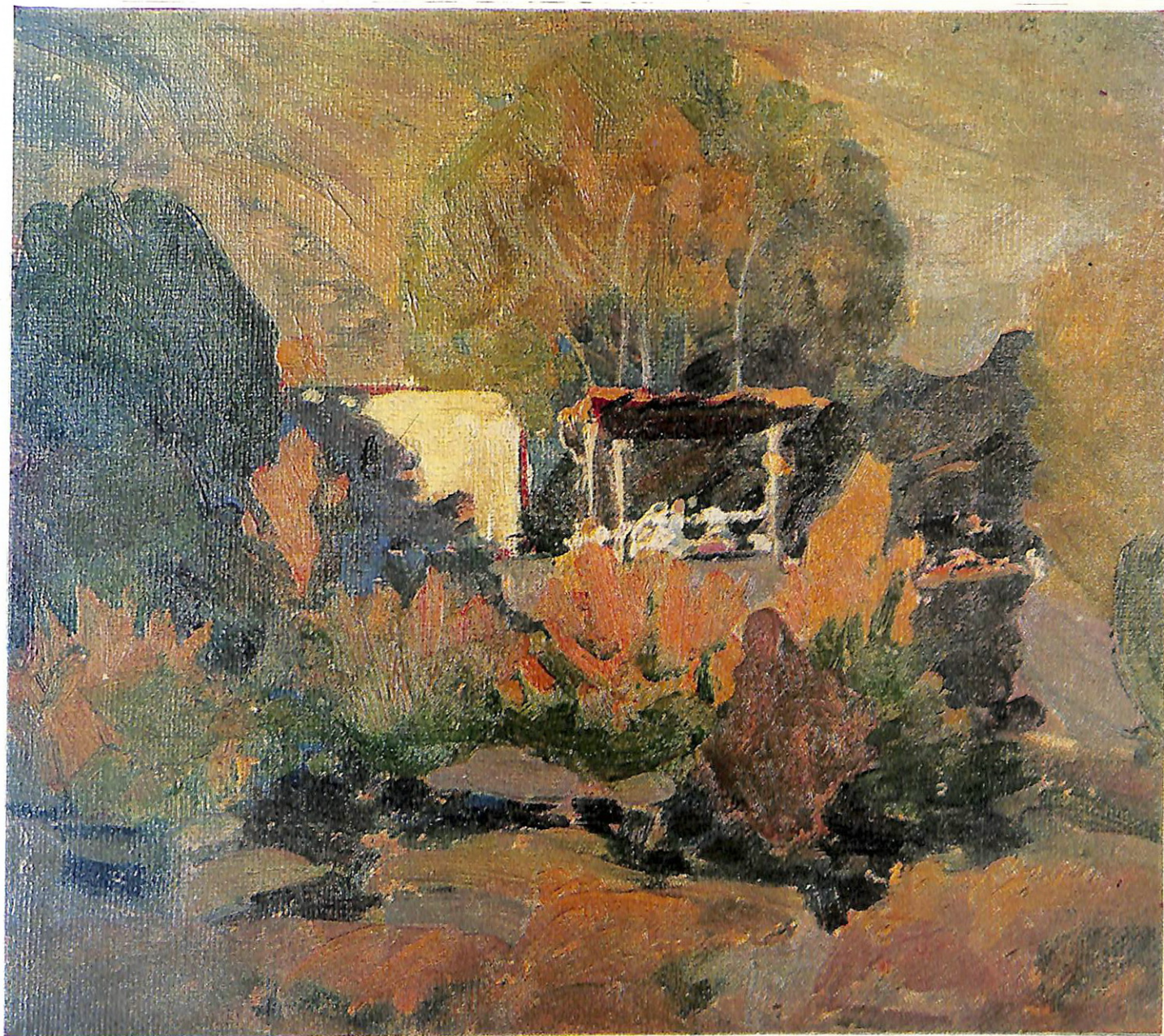
Ոսկե աշուն. Երևան
32. Золотая осень. Ереван, 1923—1924
Golden Autumn. Yerevan.

Խորուն-Բուլաղ. Աշուն
33. Хорун-Булаг. Осень, 1923—1924
Khorun-Boulagh. Autumn.

Փարմանալիկ մոտիվ
34. Весенний мотив, 1923—1924
Spring Motif.

Узунин щукин
35. Осенью в саду, 1923—1924
Autumn in the Garden.

Գիշերային տեսարան
36. Вид ночью, 1923—1924
Night Scene.

Ջրաղացի մոտ
37. У мельницы, 1924
At the Watermill.

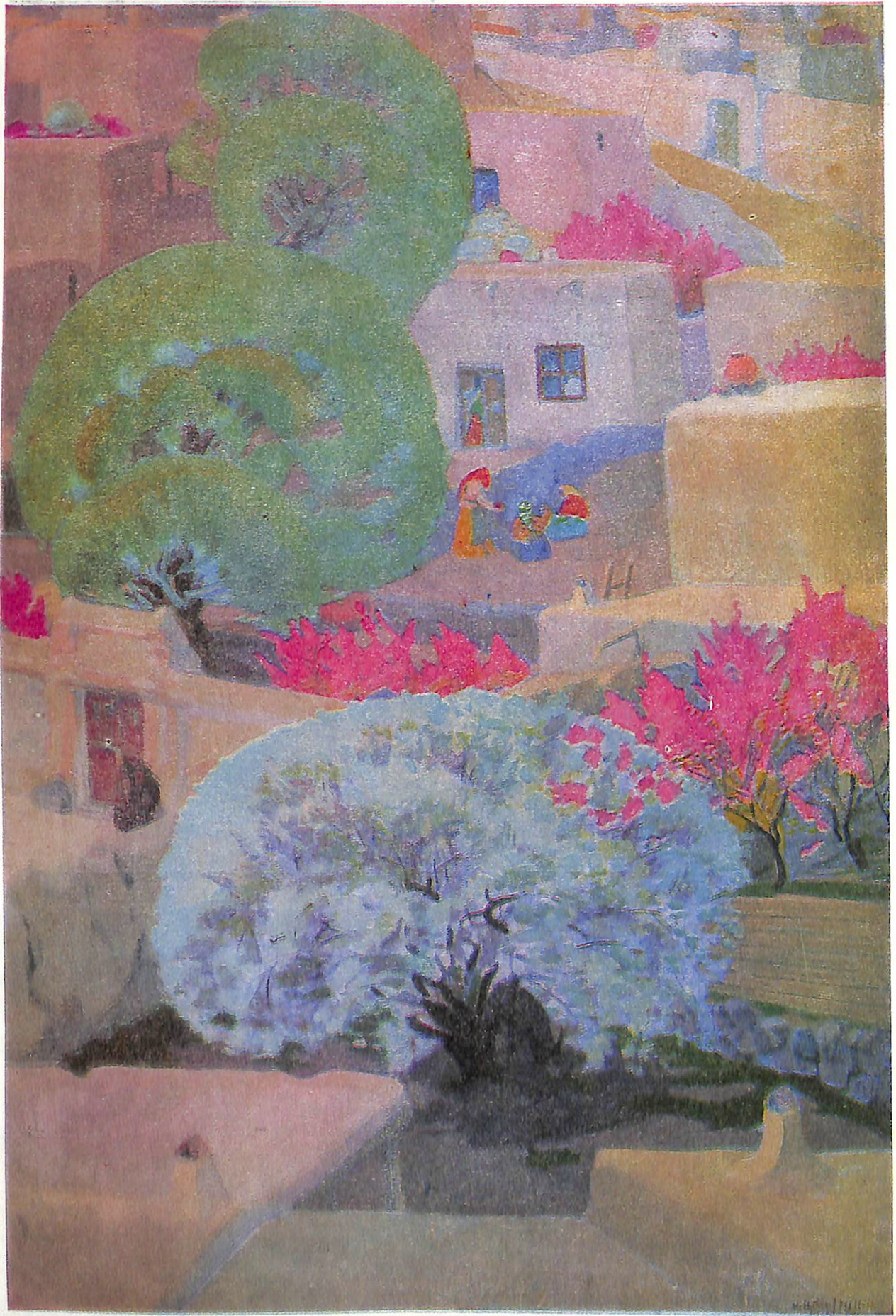

Սևան. Տեսարան Ալիբեկի սարից
38. Севан. Вид с горы Алибек, 1925
Sevan. View from Mt. Alibek.

Սևանի վանքերը
39. Севанские монастыри, 1925
Churches of Sevan.

Մի անկյուն Երևանում
40. Уголок Еревана, 1925
A Spot in Yerevan.

Ժաղ աշուն
41. Ранняя осень, 1925
Early Autumn.

Գարեգին աշոտ
42. Весной в саду, 1925—1926
Spring in the Garden.

Աւագիւր
43. Օճ ռաճա, 1926
Clouds.

Նավակը գետափին
44. Лодка у берега, 1926
Boat at the Riverside.

Սևան. Կարմիր ծալեր
45. Севан. Красные скалы, 1926
Sevan. Red Rocks.

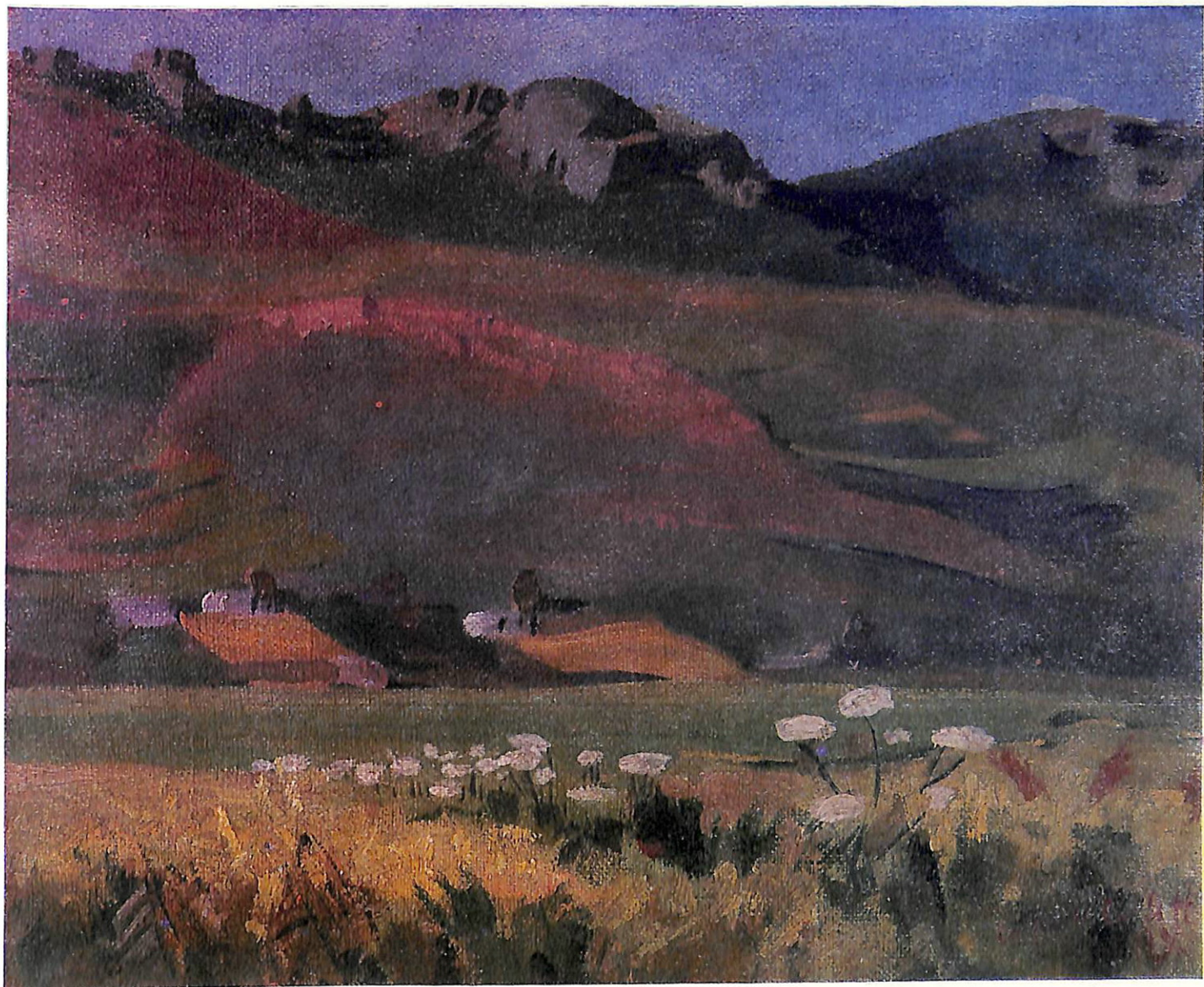

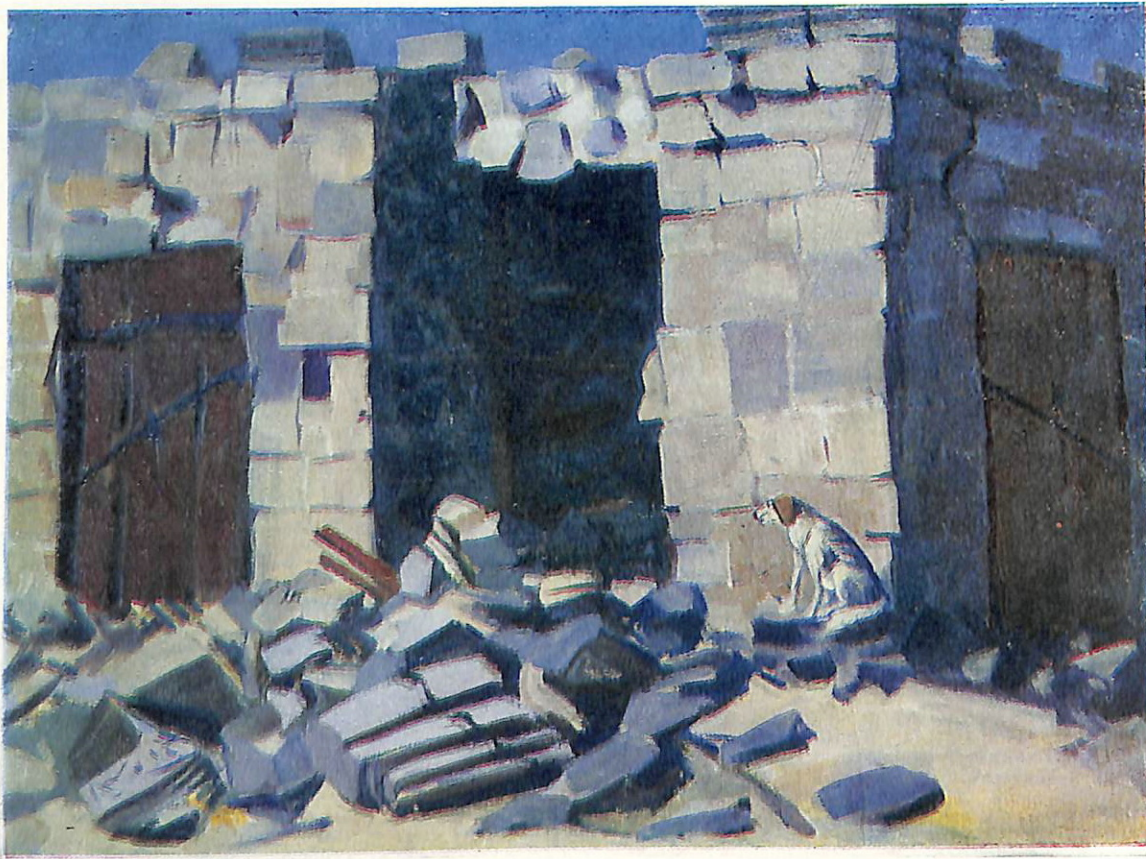
Մի անկյուն Երևանում. Աշուն
46. Уголок Еревана. Осень, 1926
A Spot in Yerevan, Autumn.

Վաղ Գոմաձոր գյուղում
47. Гумно в селе Гомадзор, 1926
Grinding in the Gomadzor Village.

Բճանկար. Գալու
48. Пейзаж. Поле, 1927
Landscape. Fields.

Լենինականը երկրաշարժից հետո
49. Ленинакан после землетрясения, 1927
Leninakan after the Earthquake.

Լենինականը երկրաշարժից հետո
50. Ленинакан после землетрясения, 1927
Leninakan after the Earthquake.

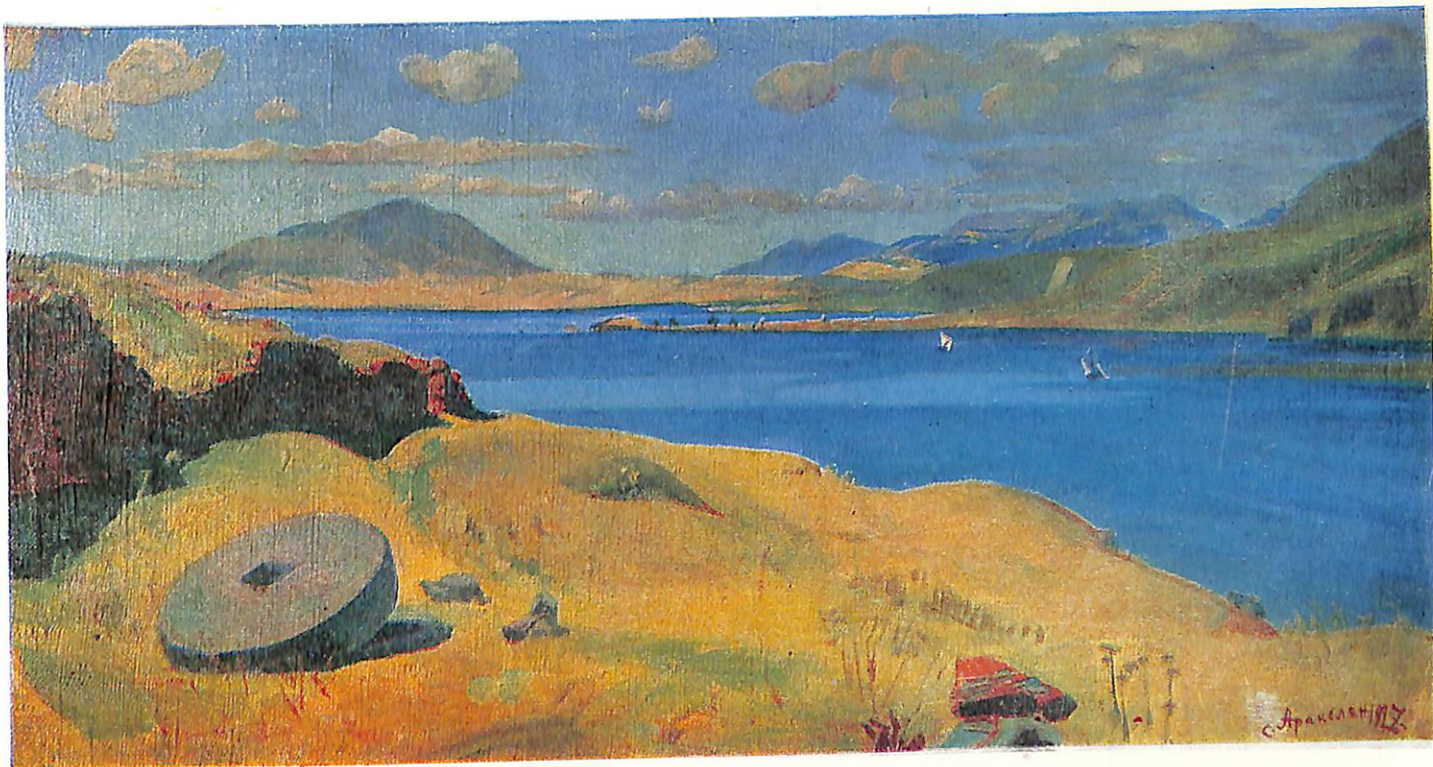
Հենրիականը երկրաշարժից հետո
51. Ленинакан после землетрясения, 1927
Leninakan after the Earthquake.

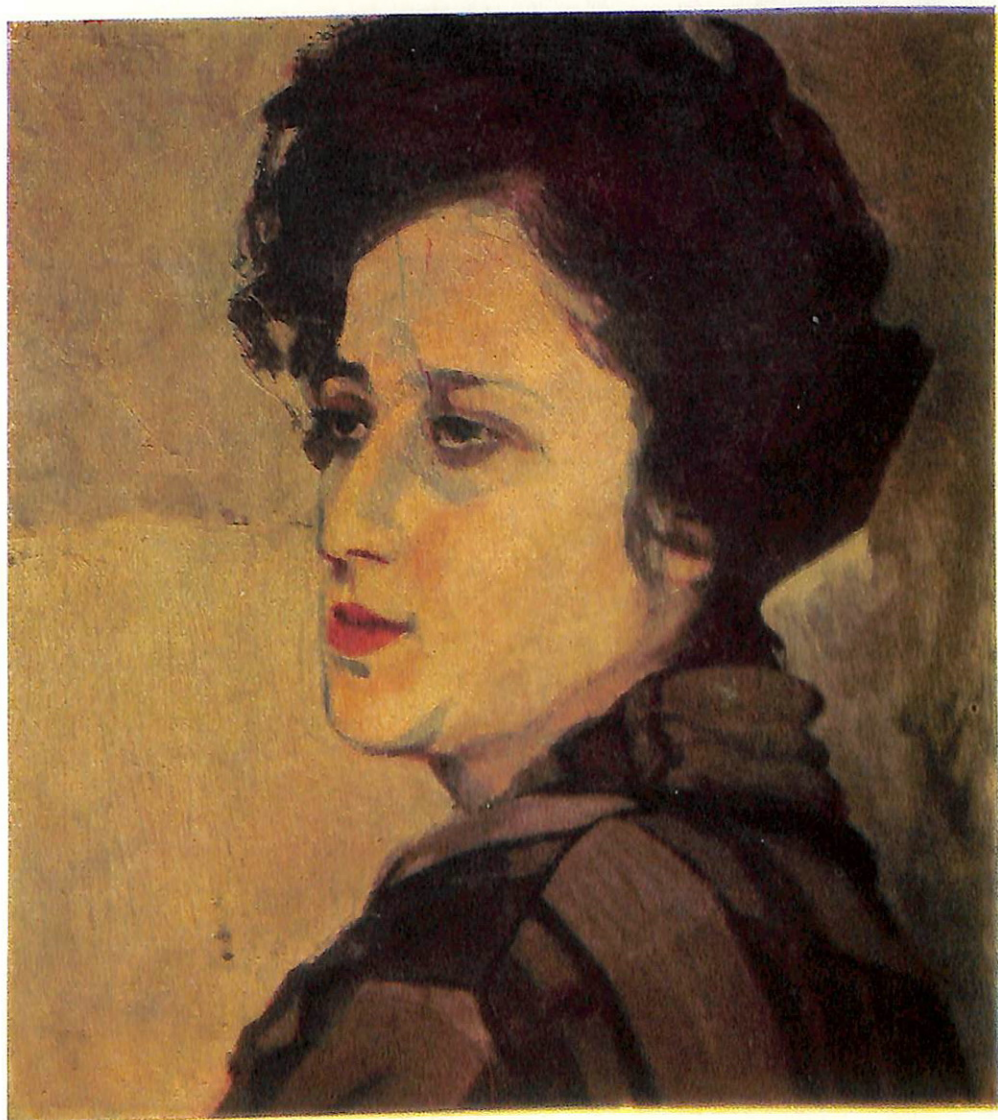
ՏԳԵՐ. ԼԵՂԻՏՅԱՆԻ
52. Дома. Ленинан, 1927
Houses. Leninakan.

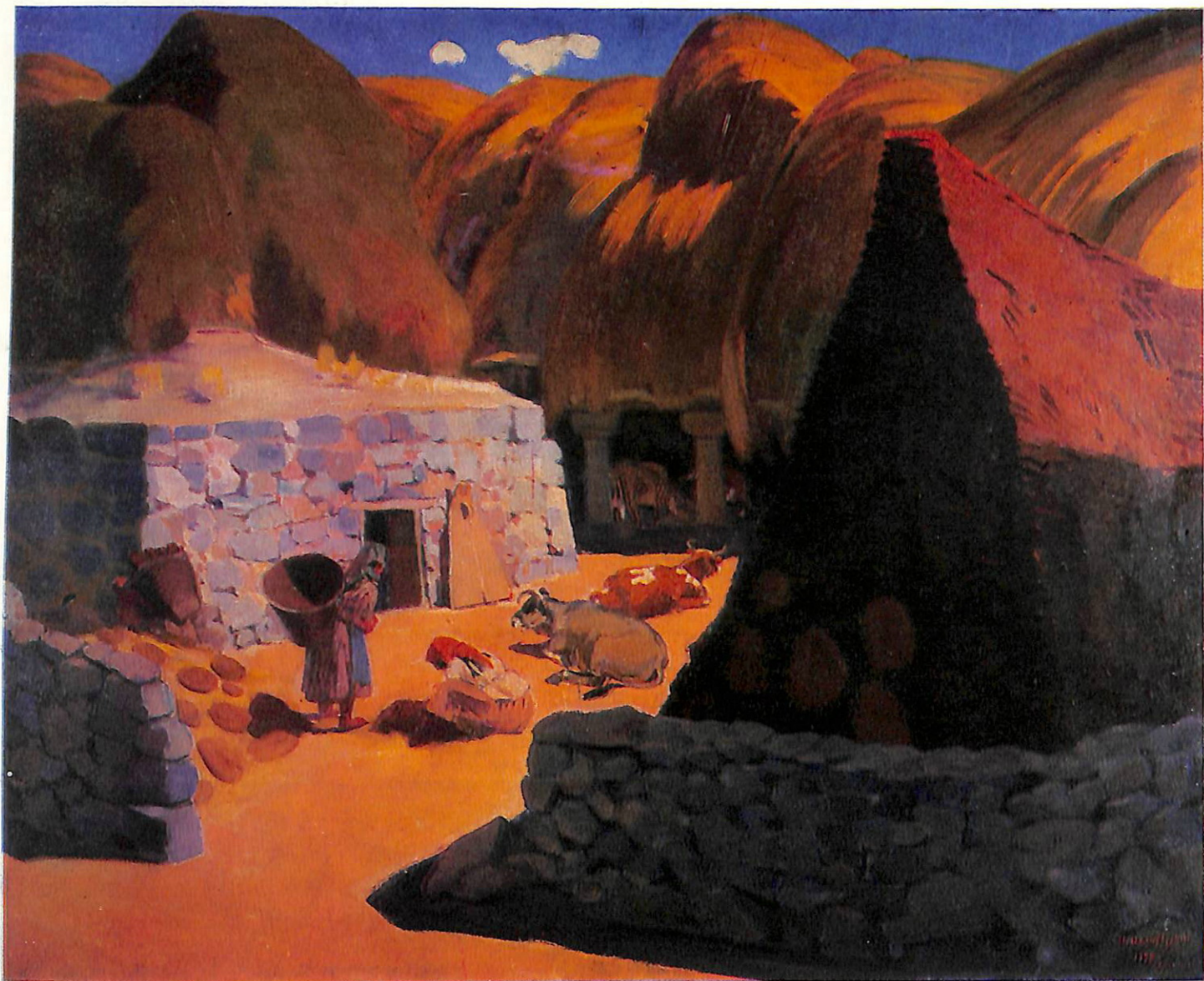
ՍԻՐԱՆՈՒՇ ԲԵՐԲԵՐՅԱՆԻ ՊՐԻՄԱՆԻԿԱՐՐ
53. Портрет Сираушун Берберян, 1927
Portrait of Siranoush Berberian.

Սևանի ափին
54. На берегу Севана, 1927
At the Sevan Shore.

Հիփիսիմ: Սարգիսյանի դիմանկարը
55. Портрет Хрипсима Саргисян, 1927
Portrait of Hripsime Sargissian.

Գյուղական բակ
56. Сельский двор, 1927
Village Yard.

Վալի Երեւանում
57. Дворик в Ереване, 1927
A Yard in Yerevan.

Սևանի ափին
58. На берегу Севана, 1927
At the Sevan Shore.

Զանգուն Գոմաձոր գյուղի մոտ
59. Зангу у села Гомадзор, 1927
Zangoo. Gomadzor Village.

Աշունը Երևանի շրջակայքում
60. Осень в окрестностях Еревана, 1928
Autumn in the Outskirts of Yerevan,

Աղբյուրի մոտ
61. Մ րօտնիկ, 1928
At the Spring.

Մովսեսի լեռներին. տարբերակ
62. «Культура — в горы!» (вариант), 1936
Civilization in the Mountains.

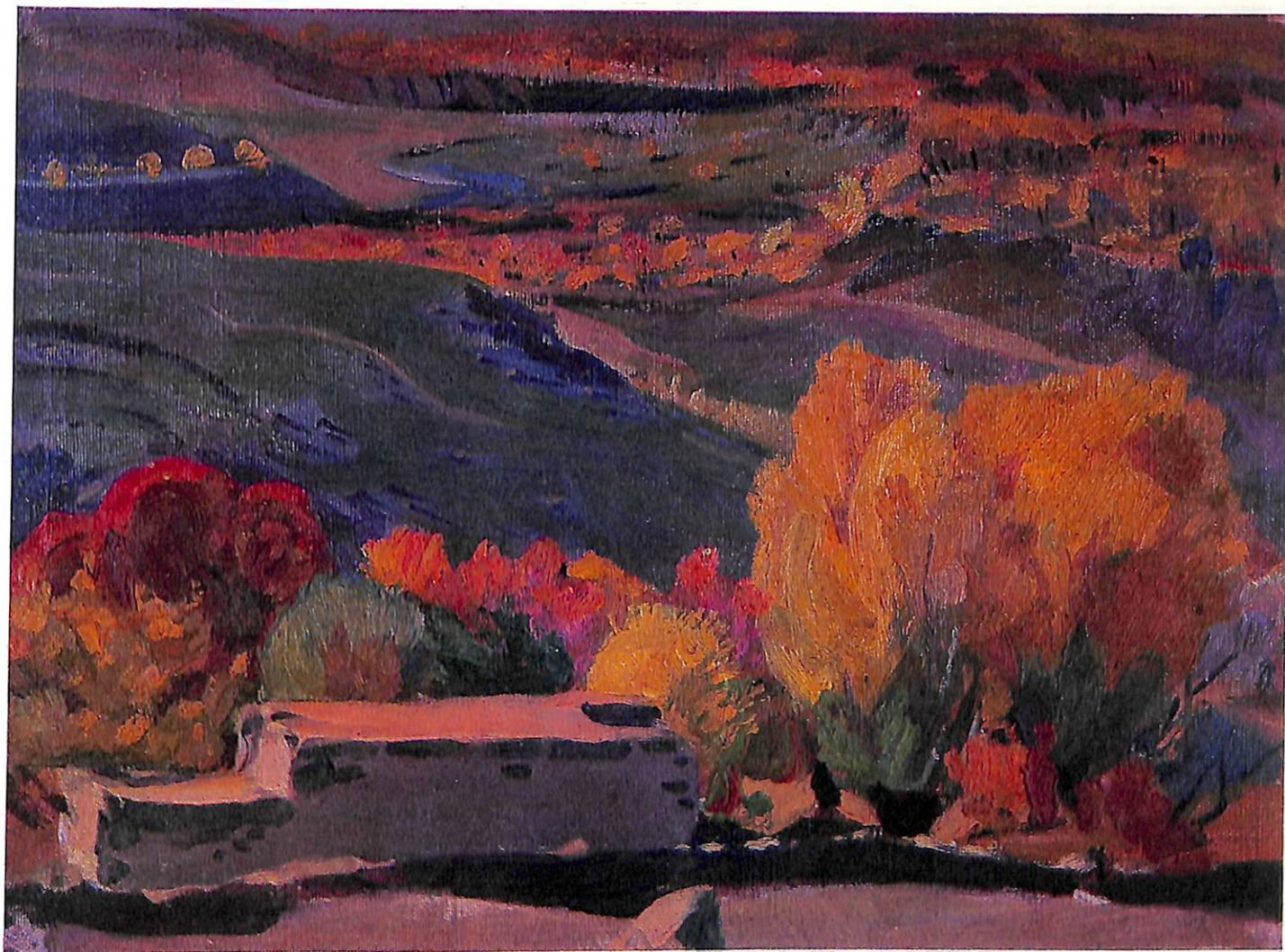

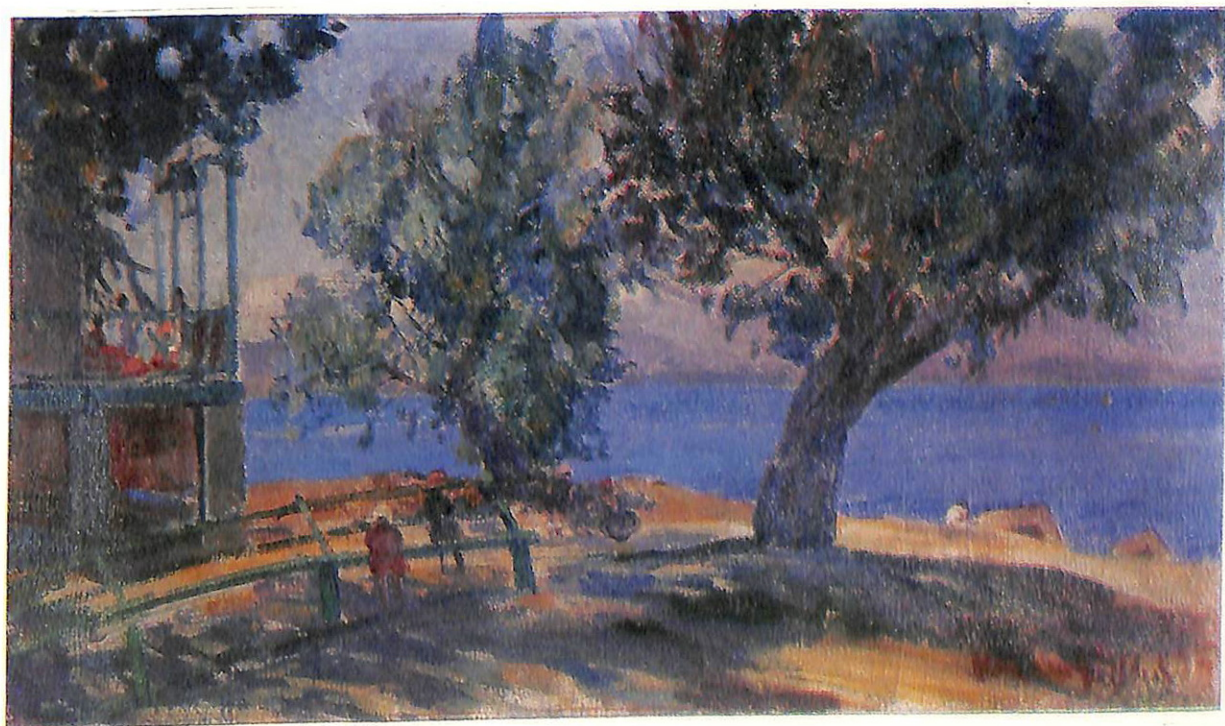
Սեզոնային մոտիվ
63. Осенний мотив, 1923
Autumn Motif.

Հին Երևան
64. Старый Ереван, 1924—1926
Old Yerevan.

Աշմանային բնանկար
 65. Осенний пейзаж, 1923—1924
 Autumn Landscape.

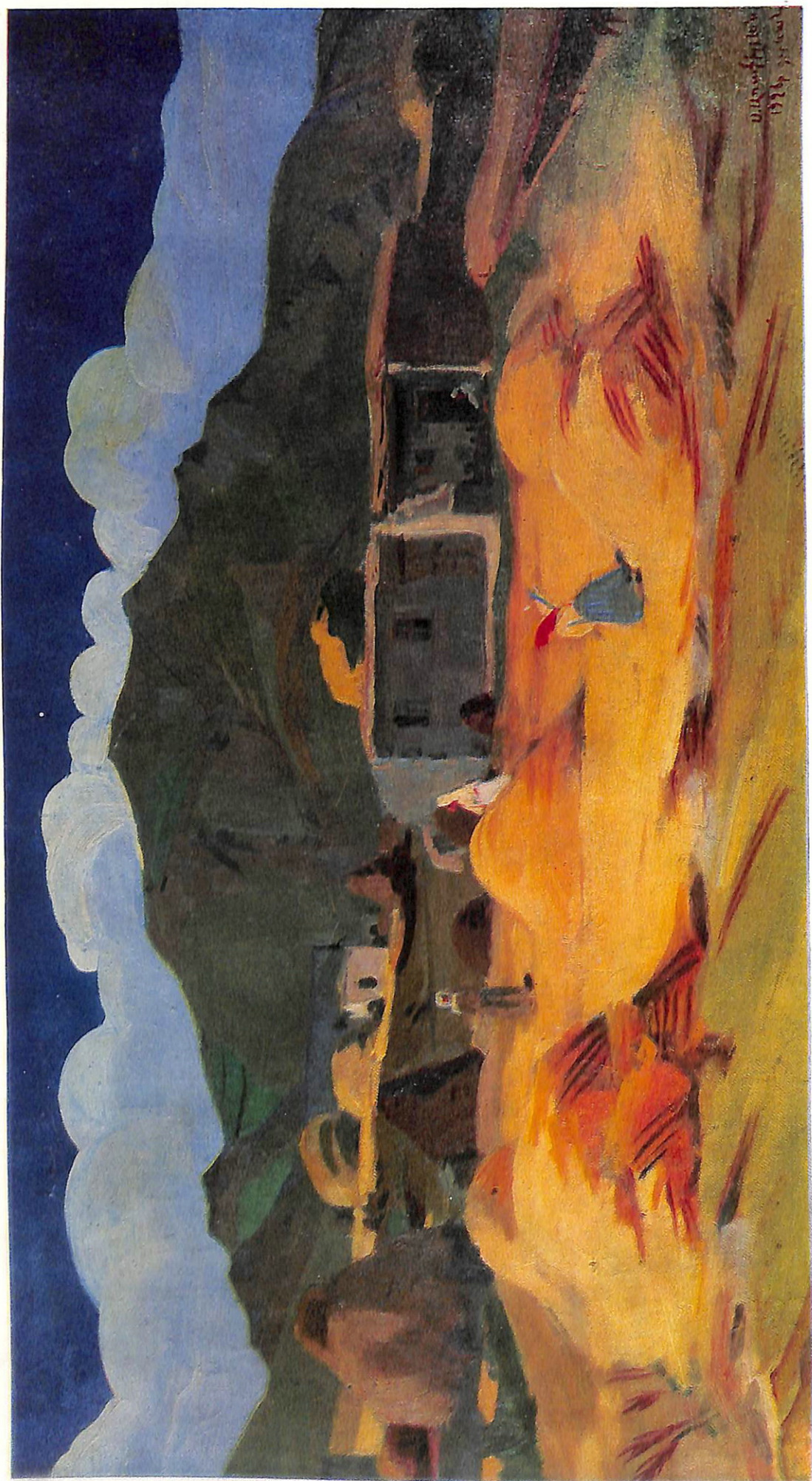
Սևան
 66. Севан, 1930
 Sevan.

Արաղ խրճերով
67. Стога в поле, 1934
Haystacks.

Սևանի ձկնորսները
68. Севанские рыбаки, 1935
Fishermen of Sevan.

Գ. Բ. Գոմաձոր գյուղում
 69. В селе Гомадзор. 1936
 In the Gomadzor Village.

Զանգու գետի նոր հունը
70. Новое русло реки Зангу, 1936
New Course of the River Zangoo.

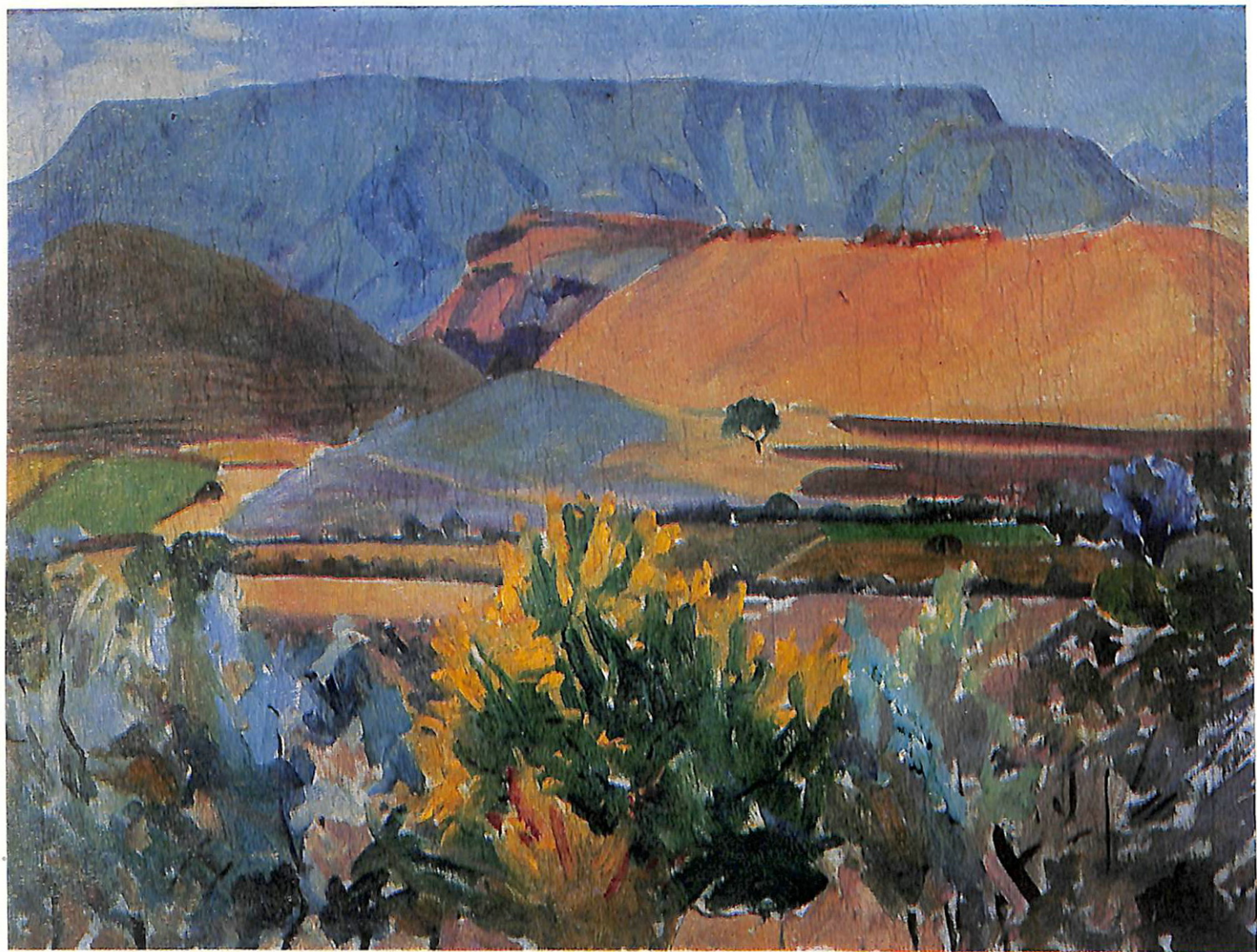
Աղտոտում լեռներին
71. «Культура — в горы!», 1936
Civilization in the Mountains.

Ռշխարները ծովափին
72. Овцы на берегу, 1936—1938
Sheep at the Seashore.

Տեսարան Անանի կղզուց
73. Вид с Севанского острова, 1937
View from Sevan Island.

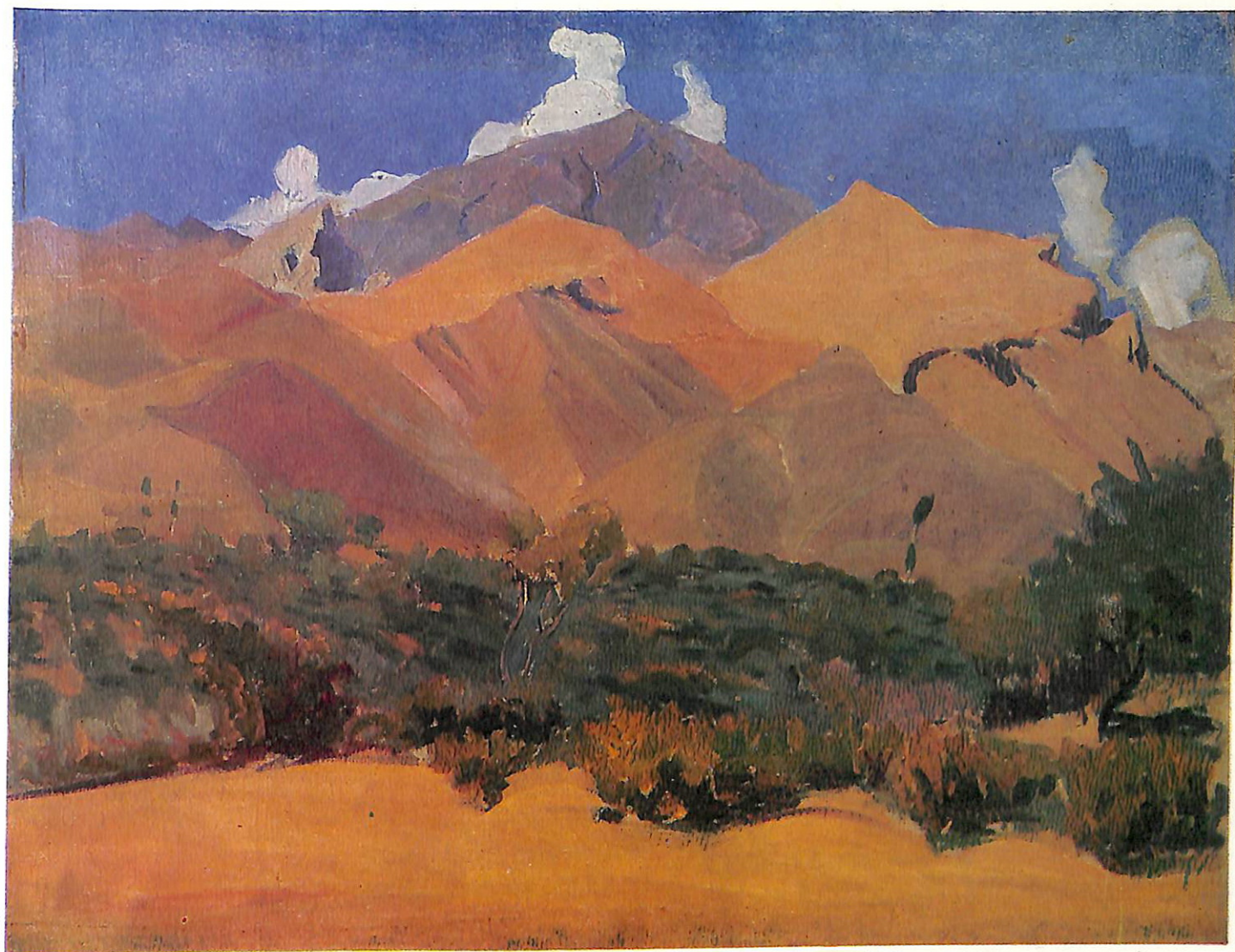
Միկոյանի շրջակայքը
74. Окрестности Микояна, 1939
In the Vicinity of Mikoyan.

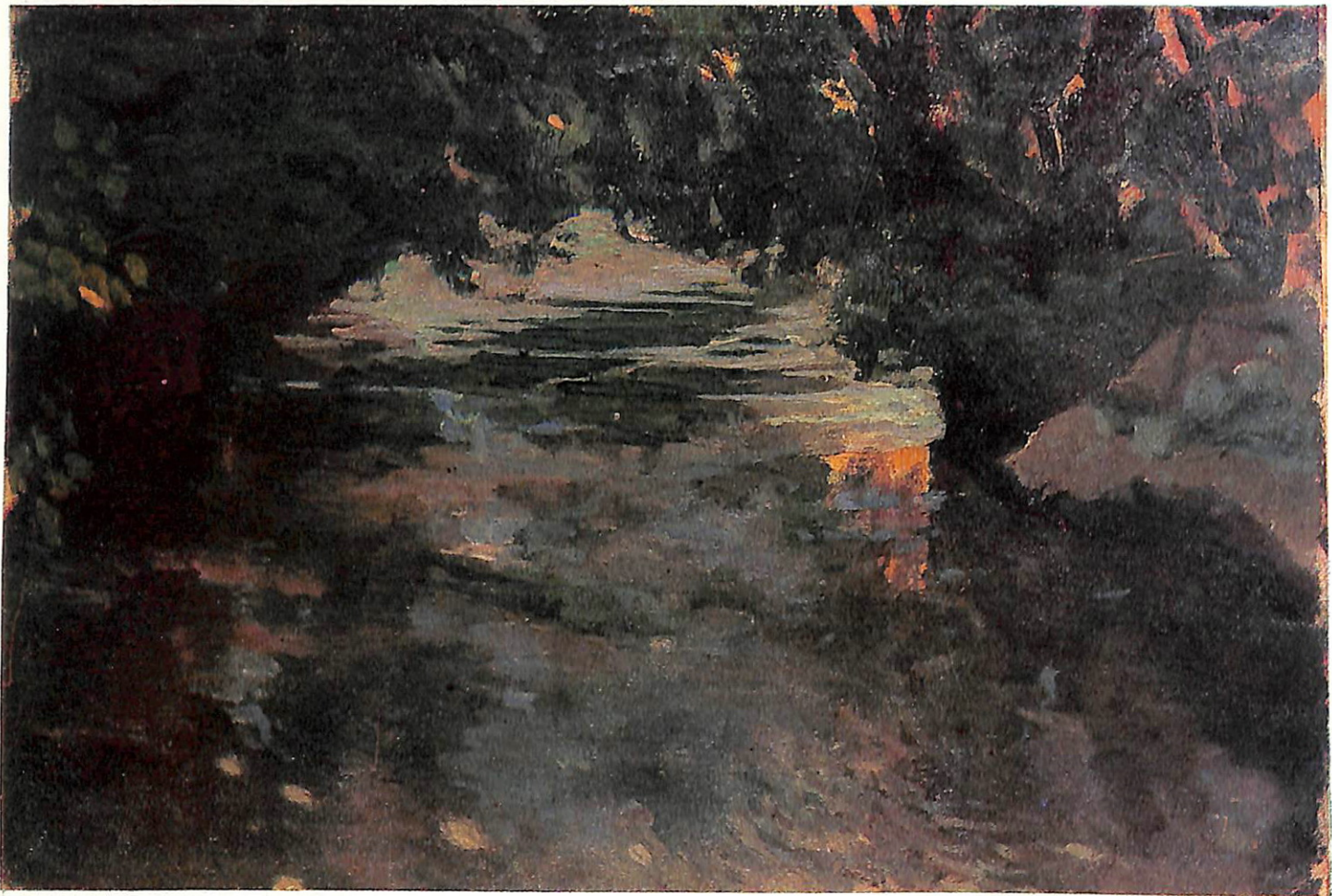
Յւրենիկար. Աղկալա
75. Пейзаж. Ахкала, 1939
Landscape. Ashkala.

Հարվածալիճի դիմանկար
76. Портрет передовика, 1939
Portrait of a Good Worker.

Բնանկար
77. Пейзаж, 1939
Landscape.

Գետակի վրա թեքված ծառեր
78. Деревья над речкой, 1940
Trees Bent Over the River.

Վարդագույն ժայռեր
79. Розовые скалы, 1940
Rosy Rocks.

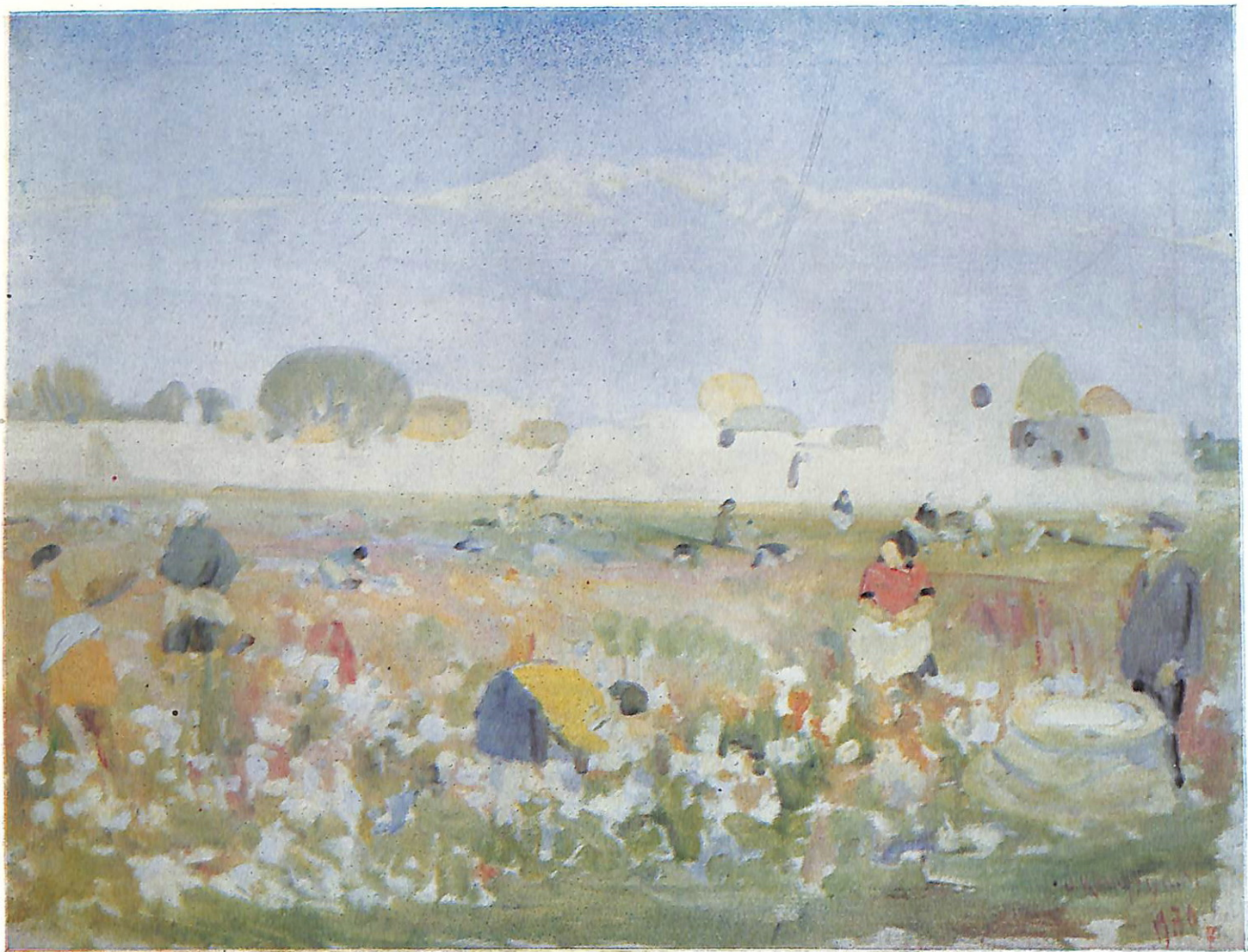

Սևան. Առավոտ
80. Севан. Утро, 1940
Sevan, Morning.

Հին Գորիս
81. Старый Горис, 1940
Old Goris.

Բաճրաճանալար
82. Сбор хлопка, 1930
Collecting Wax.

Փշատարալ
83. Сбор пшата, 1936
Pshat-Picking.

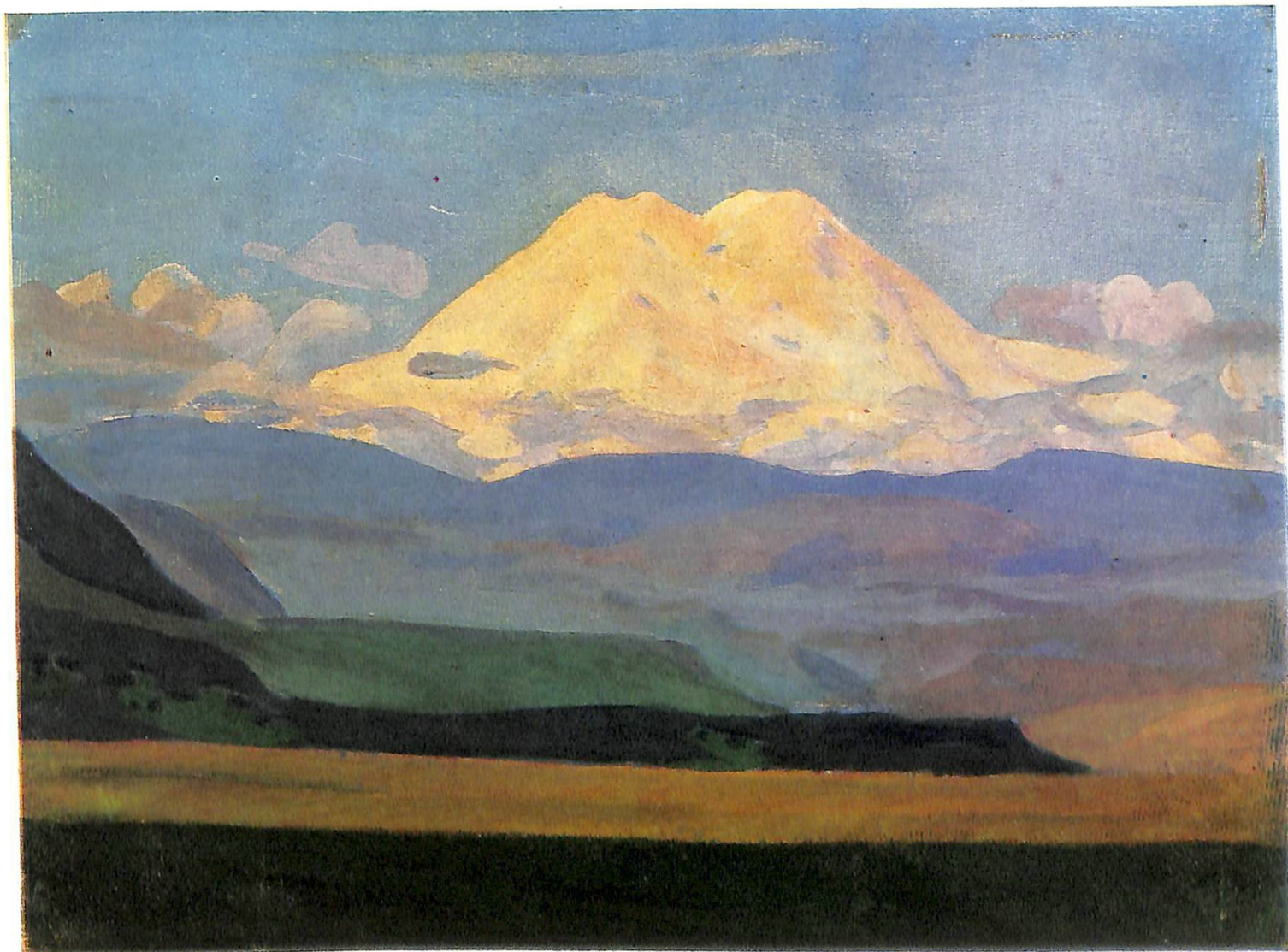

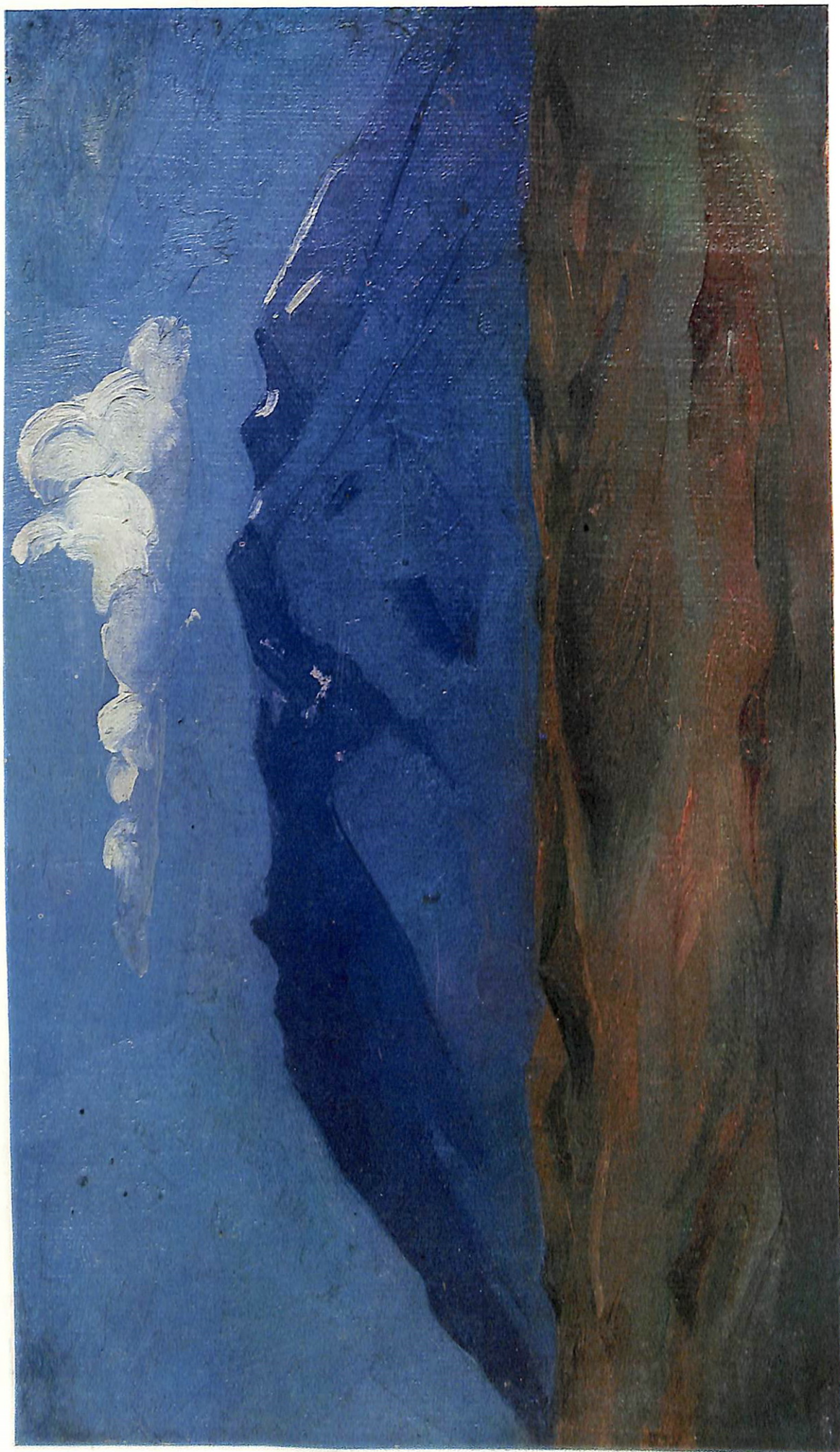
William H. Hunt
1936

Փորր Մասիսը (թիվն անհայտ է)
84. Малый Арарат, дата неизвестна
The Smaller Ararat. (?)

Էլբրուս (թիվն անհայտ է)
85. Эльбрус, дата неизвестна
Elbrus. (?)

Արարի լեռ (թիվն անհայտ է)
86. Гора Ара, дата неизвестна
Mount Ara. (?)

ԿՅԱՆՔԻ ԵՎ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵԹՎԵՐ

- 1884 Ծնվել է դեկտեմբերի 17(29)-ին Նախիջևանի Զա-
նուկ (Ջանրի) գյուղում, հուլի աշխատավորի ընտանի-
քում
- 1904 Ընդունվում է Գեղեցիկ արվեստները խրախուսող կով-
կասյան ընկերության գեղանկարչության և քանդակա-
գործության դպրոցը (Թիֆլիս)
Ուսանում է Ե. Թադևոսյանի և Բ. Ֆոգելի մոտ
- 1908 Ավարտում է գեղանկարչության և քանդակագործության
դպրոցը
Ընդունվում է Մոսկվայի գեղանկարչության, քանդակա-
գործության և ճարտարապետության ուսումնարանը:
Ուսանում է Ա. Ե. Արխիպովի և Կ. Ա. Կորովիկի մոտ
Ուսումնառության շրջանում մասնակցում է ուսումնա-
րանի կազմակերպված ցուցահանդեսներին
- 1912 Մասնակցում է Պետերբուրգում կազմակերպված գե-
ղարվեստա-արտիստական ասոցիացիայի առաջին գար-
նահանդեսի ցուցահանդեսին
- 1914 Մասնակցում է Պետերբուրգում կազմակերպված գեղար-
վեստական շրջիկ ցուցահանդեսների ընկերության 43-րդ
ցուցահանդեսին: Ամռանը մեկնում է Կովկաս, Սևան,
ստեղծում հայաստանյան բնանկարներ
- 1916 Առաջին կարգի դիպլոմով ավարտում է Մոսկվայի
գեղանկարչության, քանդակագործության և ճարտարա-
պետության ուսումնարանը, շտաբում արտասահմանյան
ուղեգիր՝ սովորելու, սակայն պատերազմական իրա-
դրությունը խանգարում է դրան: Մասնակցում է Մոսկ-
վայում կազմակերպված գեղարվեստական շրջիկ ցու-
ցահանդեսների ընկերության 44-րդ և 45-րդ ցուցահան-
դեսներին: Ամռանը վերադառնում է Կովկաս, լինում
Հայաստանում
- 1919 Մշտական բնակություն է հաստատում Երևանում
- 1921 Նշանակվում է հոր բացված գեղարվեստական դպրոցի
(այժմ՝ Փ. Թերլեմեզյանի անվ. գեղարվեստական ուսում-
նարան) տնօրեն և ուսուցիչ
Որպես տնօրեն աշխատում է մինչև 1924 թվականը,
ուսուցիչ՝ մինչև 1937-ը
«Արմկալիքոստա»-ի համար ստեղծում է քաղաքական և
ազիտացիոն բնույթի պլակատներ: Մասնակցում է
Հայաստանի արվեստագետների միության 6-րդ ցուցա-
հանդեսին (Կ. Պոլիս)
- 1923 Կազմակերպվում է Հայաստանի կերպարվեստի աշխա-
տողների ընկերություն, որի հիմնադիրներից և եռանդուն
անդամներից մեկը Առաքելյանն էր
Այդ ժամանակներից մինչև 1942-ը մասնակցում է հան-
րապետությունում և նրա սահմաններից դուրս կազմա-
կերպված հազ ցուցահանդեսների թուր ցուցահանդեսներին
- 1924 Մասնակցում է Վենետիկում կազմակերպված կերպար-
վեստի 14-րդ միջազգային ցուցահանդեսին
- 1926 Մասնակցում է Հայաստանի կերպարվեստի ընկերության
4-րդ ցուցահանդեսին (Երևան)
- 1928 Մասնակցում է Մոսկվայում կազմակերպված «Զորս
արվեստներ» ընկերության ցուցահանդեսին
- 1929 Մասնակցում է Նյու Յորքում կազմակերպված «Սովե-
տական Ռուսաստանի ժամանակակից արվեստը» ցու-
ցահանդեսին
- 1930 Ընդունվում է ԱԽՌՖ-ի (Հեղափոխական Ռուսաստանի
նկարիչների ասոցիացիա) հայկական բաժանմունքը
Մասնակցում է Ստոկհոլմի «Գալերեա մոդերն»-ում
կազմակերպված ցուցահանդեսին
- 1932 Դառնում է Հայաստանի նկարիչների միության անդամ,
շուրջ տասը տարի ընտրվել է նկարիչների միության
վարչության անդամ, եղել գեղանկարչության բաժան-
մունքի նախագահ
Մասնակցում է Մոսկվայում կազմակերպված Ուկրաին-
ացի, Ադրբեյջանի և Հայաստանի նկարիչների ցուցա-
հանդեսին
- 1934 Մասնակցում է Փարիզում կազմակերպված «Ազատ
արվեստագետներու» երրորդ ցուցահանդեսին
- 1935 Նկարչին շնորհվում է Հայկական ՍՍՀ արվեստի վաս-
տակալոր գործչի կոչում
- 1939 Եռանդուն մասնակցություն է ցուցաբերում նկարչական
շրջիկ արվեստանոց-ցուցահանդես ստեղծելու աշխատանք-
ներին, մասնակցում այդ ցուցահանդեսներին՝ Հայաստանի
տարբեր շրջաններում
Մասնակցում է Երևանում կազմակերպված «Սասունցի
Դավթի դարաշրջանը» ցուցահանդեսին
- 1942 Փետրվարին Երևանում բացվում է նկարչի ստեղծագոր-
ծությունների անհատական ցուցահանդեսը
Վախճանվում է Երևանում, մարտի 6-ին
- 1948 Հայաստանի պետական պատկերասրահի նախաձեռնու-
թյամբ Մոսկվայի ՀՍՍՀ կուլտուրայի տանը բացվում է
Ս. Առաքելյանի եռմսնու ցուցահանդեսը
- 1957 Հայաստանի պետական պատկերասրահում բացվում է
Ս. Առաքելյանի ստեղծագործությունների ցուցահանդես՝
նվիրված մահվան 15-ամյակին
- 1962 Հայաստանի պետական պատկերասրահում բացվում է
Ս. Առաքելյանի ստեղծագործությունների ցուցահանդես՝
նվիրված նկարչի մահվան 20-ամյակին
- 1974 Հայաստանի նկարչի տանը բացվում է Ս. Առաքելյանի
ստեղծագործությունների ցուցահանդես՝ նվիրված նկարչի
ծննդյան 90-ամյակին:

Ծանոթություն

«Կյանքի և ստեղծագործության հիմնական տարեթվեր»-ը կազ-
մելիս հիմնականում օգտվել ենք ՀՊՊ-ի 1975-ի հրատարակված
ամբողջական գիտական կատալոգից (հեղ. Նազիկ Մազման-
յան), ինչպես նաև Գ. Գյուրջյանի և Վ. Մաթևոսյանի
«Սեդրակ Առաքելյան» գրքերից, «Սովետահայ կերպարվեստի
հիշարժան տարեթվեր»-ից (կազմող՝ Մանյա Դազարյան):

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВА

- 1884 — Родился 17(29) декабря в селе Джаук Старого Нахиджевана, в семье земледельца.
- 1904 — Поступает в школу живописи и ваяния Кавказского общества поощрения изящных искусств (Тифлис). Учителя у Е. Тадевосяна и Б. Фогеля.
- 1908 — Оканчивает школу живописи и ваяния. Поступает в Московское училище живописи, ваяния и архитектуры. Учителя у А. Е. Архипова и К. А. Коровина. В период обучения участвует в выставках, организуемых училищем.
- 1912 — Принимает участие в первой весенней выставке, организованной Художественно-артистической ассоциацией в Петербурге.
- 1914 — Участвует в 43-й выставке Общества передвижных художественных выставок, открытой в Петербурге. Летом едет на Кавказ, Севан, создает картины, изображающие природу Армении.
- 1916 — Оканчивает Московское училище живописи, ваяния и архитектуры с дипломом Первой степени, получает направление на учебу за границей, но военная обстановка препятствует осуществлению этого замысла. Участвует в организованных в Москве 44-й и 45-й выставках Общества передвижных художественных выставок. Летом возвращается на Кавказ, посещает Армению.
- 1919 — Устраивается на постоянное жительство в Ереване.
- 1921 — Назначается директором открывшейся Художественной школы (ныне Художественное училище им. Ф. Терлемезяна) и преподает здесь. В качестве директора работает до 1924 г., педагога — до 1937 г. Создает для «Армкавроста» плакаты политического и агитационного содержания. Участвует в 6-й выставке Общества художников Армении (Константинополь).
- 1923 — Становится одним из основателей и активных членов организуемого Общества работников изобразительного искусства Армении. С этого времени до 1942 г. участвует во всех выставках армянских художников, организуемых в республике и за ее пределами.
- 1924 — Принимает участие в 14-й международной выставке изобразительного искусства, открывшейся в Венеции.
- 1926 — Участвует в 4-й выставке Общества работников изобразительного искусства Армении (Ереван).
- 1928 — Выступает участником Московской выставки Общества «Четыре музы».
- 1929 — Участвует в выставке «Современное искусство Советской России», организованной в Нью-Йорке.
- 1930 — Поступает в армянскую секцию АХРР (Ассоциация художников революционной России). Участвует в Стокгольме в выставке в «Галерея модери».
- 1932 — Вступает в Союз художников Армении, в течение десяти лет избирается членом правления Союза художников, был председателем секции живописи. Участвует в организованной в Москве выставке художников Украины, Азербайджана и Армении.
- 1934 — Принимает участие в организованной в Париже 3-й выставке «Свободных художников».
- 1935 — Присваивается звание заслуженного деятеля искусств Армянской ССР.
- 1939 — Принимает активное участие в работе по созданию передвижных художественных выставок-мастерских, участвует в этих выставках, организуемых в различных районах Армении. Участвует в открывшейся в Ереване выставке «Эпоха Давида Сасунского».
- 1942 — В феврале в Ереване открывается персональная выставка произведений художника. Скончался в Ереване, 6 марта.
- 1948 — По инициативе Государственной картинной галереи Армении в Москве в Доме культуры Армянской ССР открывается посмертная выставка С. Аракеяна.
- 1957 — В Государственной картинной галерее Армении открывается выставка произведений С. Аракеяна, посвященная 15-й годовщине со дня смерти художника.
- 1962 — В Государственной картинной галерее Армении открывается выставка работ С. Аракеяна, посвященная 20-й годовщине со дня смерти художника.
- 1974 — В доме художников Армении открывается выставка произведений С. Аракеяна, посвященная 90-летию со дня рождения художника.

NOTEWORTHY DATES IN THE LIFE AND WORK OF THE ARTIST

- 1884— December 17 (29)—Born in the village of Jahuk (Jahri) in Old Nakhidjevan in a peasant's family
- 1904— Enters Fine Arts and Sculpture Studio of the "Caucasian Society of Fine Arts Encouragement" in Tbilisi. Attends classes given by E.Tadevossian and B. Fogel
- 1908— Graduates from the Fine Arts and Sculpture Studio. Enters Moscow Fine Arts, Sculpture and Architecture School; classes at the A. Arkhipov and K. Korovin studios. Takes part in the 1st Springtime exhibition organized by the Petersburg Fine Arts Society
- 1914— Takes part in the 43rd mobile exhibition of the Petersburg Fine Arts Society
Leaves for Caucasus in summer. In Sevan paints Armenian landscapes
- 1916— Graduates from the Moscow Fine Arts, Sculpture and Architecture School with the First Grade Diploma. Receives permission to study abroad but political situation hinders. Takes part in the 44th and 45th mobile exhibitions of the Moscow Fine Arts Society
Returns to Caucasus in summer. Visits Armenia
- 1919— Settles in Yerevan
- 1921— Head of the newly opened Fine Arts School (now P. Terlemezian Fine Arts School) till 1924; remains as a teacher till 1937. For the Armenian Department of the Russian Telegraphic Agency creates political and propaganda posters. Takes part in the 6th exhibition of Armenian Artists' Society
- 1923— Organization of the Armenian Fine Arts Society; Arakelian is one of the enthusiastic founders
During 1924—42 participates in all the exhibitions of Armenian painters at home and elsewhere
- 1924— 14th International Fine Arts Exhibition in Venice
- 1926— 4th exhibition of Armenian Fine Arts Society (Yerevan)
- 1928— "Four Arts Society" exhibition in Moscow
- 1929— Exhibition "Soviet Russian Art" in New York
- 1930— Membership in the Armenian department of Revolutionary Russian Artists' Association
Exhibition of the "Galerie Moderne" in Stockholm
- 1932— Membership in the Armenian Painters' Society. Head of the Fine Arts Department
Ukraine, Azerbaijan and Armenian painters exhibition in Moscow
- 1934— "Free Artists" 3rd exhibition in Paris
- 1935— Receives the title of Honoured Art Worker of the Armenian SSR
- 1939— Helps to organize Painters' mobile studio-exhibition. Takes part in its exhibitions in different regions of Armenia
Participates in the exhibition "The Epoch of David of Sassoun" in Yerevan
- 1942— February—One-man show in Yerevan
March 6—Passes away in Yerevan.
- 1948— Posthumous exhibition in Moscow
- 1957— Exhibition of Arakelian's works in the State Art Gallery of Armenia devoted to the 15th death anniversary of the painter
- 1962— Exhibition of Arakelian's works in the State Art Gallery of Armenia devoted to the 20th death anniversary of the painter
- 1974— Armenian Painters's House organizes exhibition of his works devoted to the painter's 90th birth anniversary

ՎԵՐԱՏՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

1. Մի անկյուն բուսաբանական աշգում. Թիֆլիս. 1907
Ստ. լուղ., 12,5×16
ՀՊՊ¹

2. Սիրանուշ Բերբերյանի դիմանկարը. 1913
Կտ. լուղ., 72×55
ՀՊՊ

3. Հաց են թխում. 1914
Կտ. տախտակ, լուղ., 41,5×29,5
ՀՊՊ

4. Ուխտավորները Սևանում. 1914
Ստվ. լուղ., 58×92
ՀՊՊ

5. Յոթեն են ծեծում. 1915
Ստվ. լուղ., 31×45,5
ՀՊՊ

6. Գլուղում. 1917
Ստվ. լուղ., 66,5×46
ՀՊՊ

7. Բնանկար. Էտյուդ. 1918—20
Թ. ջրան. մատ. պատ., 21×24
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

8. Էտյուդ. 1918—20
Թ. ջրան., 19×24
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

9. Դիմանկար. 1918—20
Թ. ջրան., 22,5×25
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

10. Բնանկար. 1919—20 (*)
Ստվ. լուղ., 22×31
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

11. Ծառուղի. Աշուն. 1921—22
Ստվ. լուղ., 25×30
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

12. Յոթեն են չորացնում. 1920
Ստվ. լուղ., 29×43
ՀՊՊ

13. Դիշերը գետափին. 1921—22
Ստվ. լուղ., 29×23
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

14. Նավակներ. Սևան. 1921
Ստվ. լուղ., 21,5×33
ՀՊՊ

15. Երևանի մին շուկան (Երևանի մին
սուտորաշարք). 1921
Կտ. լուղ., 70×102
ՀՊՊ

16. Իջևան Երևանում (Քարվանսարան Երևանում). 1921
Կտ. լուղ., 61×89
ՀՊՊ

17. Ալգում. 1921—22
Կտ. լուղ., 40×71,5
ՀՊՊ

18. Աշնանային մոտիլ. 1921—22
Ստվ. լուղ., 36×49
ՀՊՊ

19. Զանգու գետը. Երևան. 1921—22
Ստվ. լուղ., 39,5×36
ՀՊՊ

20. Ալրաղաց. 1922
Թ. տուղ., 20,5×28,5
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

21. Աշնանային մոտիլ. 1923
Կտ. լուղ., 35×35
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

22. Զանգու գետի ափը. 1923—24
Ստվ. լուղ., 22×30
ՀՊՊ

23. Ջորագլուղ. 1922
Ստվ. լուղ., 25×30
ՀՊՊ

24. Անշնանային բնանկար. 1923
Կտ. լուղ., 35,5×35
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան

¹ ՀՊՊ — Հայաստանի պետական պատկերասրահ

25. Կալը գյուղում. 1923
Ստվ. յուղ., 20,5×29,5
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան
26. Այգում գիշերով. 1923
Ստվ. յուղ., 37×53
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան
27. Առաքելոց եկեղեցին. Սևան. 1923
Կտ. յուղ., 21×29,5
ՀՊՊ
28. Ծաղկած դեղձենի. 1923
Ստվ. յուղ., 14×19
ՀՊՊ
29. Գարուն. Այգին գարնանը. 1923
Կտ. յուղ., 60×46,5
ՀՊՊ
30. Զորագյուղ. 1923—24
Կտ. յուղ., 21×29,5
ՀՊՊ
31. Աշուն. 1923—24
Ստվ. յուղ., 17,5×30
ՀՊՊ
32. Ոսկե աշուն. Երևան. 1923—24
Ստվ. յուղ., 35×54
ՀՊՊ
33. Խորուն-Բուլաղ. Աշուն. 1923—24
Կտ. յուղ., 67,5×49
ՀՊՊ
34. Գարնանային մոտիվ. 1923—24
Կտ. յուղ., 48,5×37,5
ՀՊՊ
35. Աշնանն այգում. 1923—24
Կտ. յուղ., 23×27
ՀՊՊ
36. Գիշերային տեսարան. 1923—24
Ստվ. յուղ., 37,5×53
ՀՊՊ
37. Զրադացի մոտ. 1924
Ստվ. յուղ., 35×54,5
ՀՊՊ
38. Սևան. Տեսարան Ալիբեկ սարից. 1925
Ստվ. յուղ., 25×30
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան
39. Սևանա վանքերը. 1925
Կտ. յուղ., 34×62
ՀՊՊ
40. Մի անկյուն Երևանում. 1925
Կտ. յուղ., 93×67
ՀՊՊ
41. Վաղ աշուն. 1925
Կտ. յուղ., 38×50
ՀՊՊ
42. Գարնանը այգում. 1925—26
Ստվ. յուղ., 24×32
ՀՊՊ
43. Ամպեր. 1926
Կտ. տախտ. յուղ., 24×27,5
ՀՊՊ
44. Նավակը գետափին. 1926
Կտ. ստվ. յուղ., 29×59
ՀՊՊ
45. Սևան. Կարմիր ժայռեր. 1926
Կտ. յուղ., 50×70
ՀՊՊ
46. Մի անկյուն Երևանում. Աշուն. 1926
Կտ. տախտ. յուղ., 22×29
ՀՊՊ
47. Կալը Գոմաձոր գյուղում. 1926
Կտ. յուղ., 23×28
ՀՊՊ
48. Բնանկար: Դաշտ. 1927
Կտ. տախտ. յուղ., 23×29
ՀՊՊ
49. Լեռնականը երկրաշարժից հետո. 1927
Փ. կտ. յուղ., 24,5×37,5
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան
50. Լեռնականը երկրաշարժից հետո. 1927
Կտ. յուղ., 37×50
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան
51. Լեռնականը երկրաշարժից հետո. 1927
Կտ. յուղ., 25×29
Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առա-
քելյանի սեփ., Երևան
52. Տներ. Լեռնական. 1927
Ստվ. յուղ., 16×24
ՀՊՊ
53. Սիրանուշ Բերբերյանի դիմանկարը. 1927
Կտ. յուղ., 53×53
ՀՊՊ
54. Սևանի ափին. 1927
Կտ. յուղ., 30×56
ՀՊՊ
55. Հոփսիմե Սարգսյանի դիմանկարը. 1927
Կտ. ստվ. յուղ., 35×31
ՀՊՊ

56. Գյուղական բակ. 1927

Կտ. լուղ., 71×88

ՀՊՊ

57. Բակ Երևանում. 1927

Կտ. լուղ., 71×101

ՀՊՊ

58. Սևանի ափին. 1927

Կտ. լուղ., 33,5×65

ՀՊՊ

59. Զանգուն Գոմաձոր գյուղի մոտ. 1927

Կտ. լուղ., 30,5×50

ՀՊՊ

60. Աշունը Երևանի շրջակայքում. 1928

Կտ. լուղ., 40×70

ՀՊՊ

61. Աղբյուրի մոտ. 1928

Կտ. լուղ., 70×100

ՀՊՊ

62. Կուլտուրան լեռներից. տարբերակ. 1936

Կտ. լուղ., 69×140

Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առաքելյանի
սեփ., Երևան

63. Աշնանային մոտիվ. 1923

Կտ. լուղ., 35×35,5

Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առաքելյանի
սեփ., Երևան

64. Հին Երևանը. 1924—26

Ստվ. լուղ., 13×16

Նկարչի որդու՝ Ա. Ս. Առաքելյանի
սեփ., Երևան

65. Աշնանային բնանկար. 1923—24

Կտ., լուղ., 22×29,5

Նկարչի որդու՝ Ա. Ս.
Առաքելյանի սեփ., Երևան

66. Սևան. 1930

Կտ. լուղ., 32×54

ՀՊՊ

67. Արտը խրճերով. 1934

Կտ. լուղ., 21,5×29

ՀՊՊ

68. Սևանի ձկնորսները. 1935

Կտ. լուղ., 79×139

ՀՊՊ

69. Գոմաձոր գյուղում. 1936

Կտ. ստվ. լուղ., 30×55,5

ՀՊՊ

70. Զանգու գետի նոր հունը. 1936

Կտ. լուղ., 56×73,5

ՀՊՊ

71. Կուլտուրան լեռներից. 1936

Կտ. լուղ., 87×125

ՀՊՊ

72. Ոչխարները ծովափին. 1936—38

Կտ. լուղ., 25×30

Նկարչի որդու՝ Ա. Ս.

Առաքելյանի սեփ., Երևան

73. Տեսարան Սևանա կղզուց. 1937

Կտ. լուղ., 39×57,5

ՀՊՊ

74. Միկոյանի շրջակայքը. 1939

Կտ. լուղ., 48×63

ՀՊՊ

75. Բնանկար. Աղկալա. 1939

Կտ. լուղ., 68×83

ՀՊՊ

76. Հարվաձաչիցի դիմանկար. 1939

Կտ. լուղ., 76×61,5

ՀՊՊ

77. Բնանկար. 1939

Կտ. լուղ., 54×69,5

ՀՊՊ

78. Գետակի վրա թերված ծառեր. 1940

Ստվ. լուղ., 16×24

ՀՊՊ

79. Վարդագույն ժպտեր. 1940

Կտ. լուղ., 48×63

ՀՊՊ

80. Սևան. Առափնու. 1940

Կտ. լուղ., 56×73

ՀՊՊ

81. Հին Գորիս. 1940

Կտ. լուղ., 67×83

ՀՊՊ

82. Բամբակահավաք. 1930

Կտ. լուղ., 56×70

ՀՊՊ

83. Փշատաքաղ. 1936

Կտ. լուղ., 100×72

ՀՊՊ

84. Փոքր Մասիսը (թիվն անհայտ է)

Կտ. լուղ., 24,5×20

ՀՊՊ

85. Էլբրուս (թիվն անհայտ է)

Կտ. լուղ., 22×29

ՀՊՊ

86. Արալի լեռը (թիվն անհայտ է)

Կտ. լուղ., 17×29,5

ՀՊՊ

СПИСОК РЕПРОДУКЦИИ

1. Уголок в ботаническом саду, Тифлис, 1907
кар., м., 12,5×16, ГКГА
2. Портрет Сирануйш Берберян, 1913
х., м., 72×55, ГКГА
3. Пекут хлеб, 1914
х., д., м., 41,5×29,5, ГКГА
4. Богомольцы на Севане, 1914
кар., м., 58×92, ГКГА
5. Молотьба, 1915
кар., м., 31×45,5, ГКГА
6. В селе, 1917
кар., м., 66,5×46, ГКГА
7. Пейзаж, этюд, 1918—1920
бум., акварель, карандаш, пастель, 21×24,
собст. сына худ. А. С. Аракеляна, Ереван
8. Этюд, 1918—1920
бум., акварель, 19×24,
собст. сына худ. А. С. Аракеляна, Ереван
9. Портрет, 1918—1920
бум., акварель, 22,5×25
собст. сына худ. А. С. Аракеляна, Ереван
10. Пейзаж. 1919—1920 (?).
кар., м., 22×31, собст.
сына худ. А. С. Аракеляна, Ереван
11. Аллея. Осень, 1921—1922
кар., м., 25×30, собст.
сына худ. А. С. Аракеляна, Ереван
12. Сушат зерно, 1920
кар., м., 29×43, ГКГА
13. Ночь на берегу реки, 1921—1922
кар., м., 29×23, собст.
сына худ. А. С. Аракеляна, Ереван
14. Лодки. Севан, 1921
кар., м., 21,5×33, ГКГА
15. Старый Ереванский рынок (старый
торговый ряд Еревана), 1921
х., м., 70×102, ГКГА
16. Каравансарай в Ереване, 1921
х., м., 61×89, ГКГА
17. В саду, 1921—1922
х., м., 40×71,5, ГКГА
18. Осенний мотив, 1921—1922
кар., м., 36×49, ГКГА
19. Река Зангу. Вечер, 1921—1922
кар., м., 39,5×36, ГКГА
20. Мукомольня, 1922
бум., тушь, 20,5×28,5,
собст. сына худ. А. С. Аракеляна, Ереван
21. Осенний мотив, 1923
х., м., 35×35, собст. сына
худ. А. С. Аракеляна, Ереван
22. Берег реки Зангу, 1923—1924
кар., м., 22×30, ГКГА
23. Дзорагюх, 1922
кар., м., 25×30, ГКГА

ГКГА—Государственная картинная галерея Армении

24. Осенний пейзаж, 1923
х., м., 35,5×35, собст. сына
худ. А. С. Аракеяна, Ереван
25. Гумно на селе, 1923
кар., м., 20,5×29,5, собст.
сына худ. А. С. Аракеяна,
Ереван
26. Ночью в саду, 1923
кар., м., 37×53, собст. сына
худ. А. С. Аракеяна, Ереван
27. Церковь Аракелот. Севан, 1923
х., м., 21×29,5, ГКГА
28. Цветущее персиковое дерево, 1923
кар., м., 14×19, ГКГА
29. Весна. Сад весной, 1923
х., м., 60×46,5, ГКГА
30. Дзорагюх, 1923—1924
х., м., 21×29,5, ГКГА
31. Осень, 1923—1924
кар., м., 17,5×30, ГКГА
32. Золотая осень. Ереван, 1923—1924
кар., м., 35×54, ГКГА
33. Хорун-Булаг. Осень, 1923—1924
х., м., 67,5×49, ГКГА
34. Весенний мотив, 1923—1924
х., м., 48,5×37,5, ГКГА
35. Осенью в саду, 1923—1924
х., м., 23×27, ГКГА
36. Вид ночью, 1923—1924
кар., м., 37,5×53, ГКГА
37. У мельницы, 1924
кар., м., 35×54,5, ГКГА
38. Севан. Вид с горы Алибек, 1925
кар., м., 25×30, собст. сына худ.
А. С. Аракеяна, Ереван
39. Севанские монастыри, 1925
х., м., 34×62, ГКГА
40. Уголок Еревана, 1925
х., м., 93×67, ГКГА
41. Ранняя осень, 1925
х., м., 38×50, ГКГА
42. Весной в саду. 1925—1926
кар., м., 24×32, ГКГА
43. Облака, 1926
х., д., м., 24×27,5, ГКГА
44. Лодка у берега, 1926
х., кар., м., 29×59, ГКГА
45. Севан. Красные скалы, 1926
х., м., 50×70, ГКГА
46. Уголок Еревана. Осень, 1926
х., д., м., 22×29, ГКГА
47. Гумно в селе Гомадзор, 1926
х., м., 23×28, ГКГА
48. Пейзаж. Поле, 1927
х., д., м., 23×29, ГКГА
49. Ленинанкан после землетрясения, 1927
дер., х., м., 24,5×37,5, собст.
сына худ. А. С. Аракеяна, Ереван
50. Ленинанкан после землетрясения, 1927
х., м., 37×50, собст.
сына худ. А. С. Аракеяна, Ереван
51. Ленинанкан после землетрясения, 1927
х., м., 25×29, собст.
сына худ. А. С. Аракеяна, Ереван
52. Дома. Ленинанкан, 1927
кар., м., 16×24, ГКГА
53. Портрет Сирануйш Берберян, 1927
х., м., 53×53, ГКГА
54. На берегу Севана, 1927
х., м., 30×56, ГКГА
55. Портрет Рипсиме Саргсян, 1927
х., кар., м., 35×31, ГКГА

56. Сельский двор, 1927
х., м., 71×88, ГКГА
57. Дворик в Ереване, 1927
х., м., 71×101, ГКГА
58. На берегу Севана, 1927
х., м., 33,5×65, ГКГА
59. Зангу у села Гомадзор, 1927
х., м., 30,5×50, ГКГА
60. Осень в окрестностях Еревана, 1928
х., м., 40×70, ГКГА
61. У родника, 1928
х., м., 70×100, ГКГА
62. «Культуру—в горы!» (вариант), 1936
х., м., 69×140, собст. сына
худ. А. С. Аракеяна, Ереван
63. Осенний мотив, 1923
х., м., 35×35,5, собст. сына худ.
А. С. Аракеяна, Ереван
64. Старый Ереван, 1924—1926
кар., м., 13×16, собст. сына худ.
А. С. Аракеяна, Ереван
65. Осенний пейзаж, 1923—1924
х., м., 22×29,5, собст. сына худ.
А. С. Аракеяна, Ереван
66. Севан, 1930
х., м., 32×54, ГКГА
67. Стога в поле, 1934
х., м., 21,5×29, ГКГА
68. Севанские рыбаки, 1935
х., м., 79×139, ГКГА
69. В селе Гомадзор, 1936
х., кар., м., 30×55,5, ГКГА
70. Новое русло реки Зангу, 1936
х., м., 56×73,5, ГКГА
71. «Культуру — в горы!» 1936
х., м., 87×125, ГКГА
72. Овцы на берегу, 1936—1938
х., м., 25×30, собст. сына худ.
А. С. Аракеяна, Ереван
73. Вид с Севанского острова, 1937
х., м., 39×57,5, ГКГА
74. Окрестности Микояна, 1939
х., м., 48×63, ГКГА
75. Пейзаж. Ахкала, 1939
х., м., 68×83, ГКГА
76. Портрет передовика, 1939
х., м., 76×61,5, ГКГА
77. Пейзаж, 1939
х., м., 54×69,5, ГКГА
78. Деревья над речкой, 1940
кар., м., 16×24, ГКГА
79. Розовые скалы, 1940
х., м., 48×63, ГКГА
80. Севан. Утро, 1940
х., м., 56×73, ГКГА
81. Старый Горис, 1940
х., м., 67×83, ГКГА
82. Сбор хлопка, 1930
х., м., 56×70, ГКГА
83. Сбор пшата, 1936
х., м., 100×72, ГКГА
84. Малый Масис, дата неизвестна
х., м., 24,5×30, ГКГА
85. Эльбрус, дата неизвестна
х., м., 22×29, ГКГА
86. Гора Ара, дата неизвестна
х., м., 17×29,5, ГКГА

LIST OF REPRODUCTIONS

1. In the Botanical Garden. Tbilisi. 1907
Oil on cardboard, 12.5×16 Armenian State Picture Gallery (ASPG)
2. Portrait of Siranoush Berberian. 1913
Oil on canvas, 72×55 ASPG
3. Baking Bread. 1914
Oil on canvas and board, 41.5×29.5 ASPG
4. Pilgrims at Sevan. 1914
Oil on cardboard, 58×92 ASPG
5. Grinding Corn. 1915
Oil on cardboard, 31×45.5 ASPG
6. In the Village. 1917
Oil on cardboard, 66.5×46 ASPG
7. Landscape. Sketch. 1918—20
Pencil and watercolour on paper, 21×24
Property of the artist's son—A. Arakelian
8. Sketch. 1918—20
Watercolour on paper, 19×24
Property of the artist's son
9. A Portrait. 1918—20
Watercolour on paper, 22.5×25
Property of the artist's son
10. Landscape. 1919—20 (?)
Oil on cardboard, 22×31
Property of the artist's son
11. Autumn Alley. 1921—22
Oil on cardboard, 25×30
Property of the artist's son
12. Drying Corn. 1920
Oil on cardboard, 29×43 ASPG
13. Riverside at Night. 1921—22
Oil on cardboard, 29×23
Property of the artist's son
14. Boats. Sevan. 1921
Oil on cardboard, 21.5×33 ASPG
15. Bazaar in Yerevan. 1921
Oil on canvas, 70×102 ASPG
16. Caravansary in Yerevan. 1921
Oil on canvas, 61×89 ASPG
17. In the Garden. 1921—22
Oil on canvas, 40×71.5 ASPG
18. Autumn Motif. 1921—22
Oil on cardboard, 36×49 ASPG
19. River Zangoo. Evening. 1921—22
Oil on cardboard, 39.5×36 ASPG
20. Handmill. 1922
Indian ink on paper, 20.5×28.5
Property of the artist's son
21. Autumn Motif. 1923
Oil on canvas, 35×35
Property of the artist's son
22. River Zangoo. 1923—24
Oil on cardboard, 22×30 ASPG
23. Dzoragiugh. 1922
Oil on cardboard, 22×30, ASPG
24. Autumn Landscape. 1923
Oil on canvas, 35.5×35
Property of the artist's son
25. Grinding in the Village. 1923
Oil on cardboard, 20.5×29.5
Property of the artist's son
26. Night in the Garden. 1923
Oil on cardboard, 37×53
Property of the artist's son
27. Arakelots Church. Sevan. 1923
Oil on canvas, 21×29.5 ASPG
28. Peach-tree in Bloom. 1923
Oil on cardboard, 14×19 ASPG
29. Spring in the Garden. 1923
Oil on canvas, 60×46.5 ASPG
30. Dzoragiugh. 1923—24
Oil on canvas, 21×29.5 ASPG
31. Autumn. 1923—24
Oil on cardboard, 17×5.30 ASPG
32. Golden Autumn. Yerevan. 1923—24
Oil on cardboard, 35×54 ASPG
33. Khorun-Boulagh. Autumn. 1923—24
Oil on canvas, 67.5×49 ASPG
34. Spring Motif. 1923—24
Oil on canvas, 43.5×37.5
ASPG

35. Autumn in the Garden. 1923—24
Oil on canvas, 23×27 ASPG
36. Night Scene. 1923—24
Oil on cardboard, 37.5×53 ASPG
37. At the Watermill. 1924
Oil on cardboard, 35×54.5 ASPG
38. Sevan. View from the Mt. Alibek, 1925
Oil on cardboard, 25×30
Property of the artist's son
39. Churches of Sevan. 1925
Oil on canvas, 34×62 ASPG
40. A Spot in Yerevan. 1925
Oil on canvas, 93×67 ASPG
41. Early Autumn. 1925
Oil on canvas, 38×50 ASPG
42. Spring in the Garden. 1925—26
Oil on cardboard, 24×32 ASPG
43. Clouds. 1926
Oil on canvas and board, 24×27.5 ASPG
44. Boat at the Riverside. 1926
Oil on canvas and board, 29×59 ASPG
45. Sevan. Red Rocks. 1926
Oil on canvas, 50×70 ASPG
46. A Spot in Yerevan. Autumn. 1926
Oil on canvas and board, 22×29 ASPG
47. Grinding in the Gomadzor Village. 1926
Oil on canvas, 23×28 ASPG
48. Landscape. Fields. 1927
Oil on canvas and board, 23×29 ASPG
49. Leninakan after the Earthquake. 1927.
Oil on canvas and board, 24.5×37.5
Property of the artist's son
50. Leninakan after the Earthquake. 1927.
Oil on canvas, 37×50
Property of the artist's son
51. Leninakan after the Earthquake. 1927
Oil on canvas, 25×29
Property of the artist's son
52. Houses. Leninakan. 1927
Oil on cardboard, 16×24 ASPG
53. Portrait of Siranoush Berberian. 1927
Oil on canvas, 53×53 ASPG
54. At the Sevan Shore. 1927
Oil on canvas, 30×56 ASPG
55. Portrait of Hripsimé Sargissian. 1927
Oil on canvas and cardboard, 35×31 ASPG
56. Village Yard. 1927
Oil on canvas, 71×88 ASPG
57. A Yard in Yerevan. 1927.
Oil on canvas, 71×101 ASPG
58. At the Sevan Shore. 1927
Oil on canvas, 35.5×65 ASPG
59. Zangoo. Gomadzor Village. 1927
Oil on canvas, 305×50 ASPG
60. Autumn in the Outskirts of Yerevan. 1928
Oil on canvas, 40×70 ASPG
61. At the Spring, 1928
Oil on canvas, 70×100 ASPG
62. Civilization in the Mountains. 1936
Oil on canvas, 69×140
Property of the artist's son
63. Autumn Motif. 1923
Oil on canvas, 35×35.5
Property of the artist's son
64. Old Yerevan. 1924—26
Oil on cardboard, 13×16
Property of the artist's son
65. Autumn Landscape. 1923—25
Oil on canvas, 22×29.5
Property of the artist's son
66. Sevan. 1930
Oil on canvas, 32×54 ASPG
67. Haystacks. 1934
Oil on canvas, 21.5×29 ASPG
68. Fishermen of Sevan. 1935
Oil on canvas, 79×139 ASPG
69. In the Gomadzor Village. 1936
Oil on canvas and cardboard, 30×55.5 ASPG
70. New Course of the River Zangoo. 1936
Oil on canvas, 56×73.5 ASPG
71. Civilization in the Mountains. 1936
Oil on canvas, 37×125 ASPG
72. Sheep at the Sea-shore. 1936—38
Oil on canvas, 25×30 ASPG
73. View from Sevan Island. 1937
Oil on canvas, 39×57.5 ASPG
74. In the Vicinity of Mikoyan. 1939
Oil on canvas, 48×63 ASPG
75. Landscape. Ashkala. 1939
Oil on canvas, 68×83 ASPG
76. Portrait of a Good Worker. 1939
Oil on canvas, 76×61.5 ASPG
77. Landscape. 1939
Oil on canvas, 54×69.5 ASPG
78. Trees Bent Over the River. 1940
Oil on cardboard, 16×24 ASPG
79. Rosy Rocks. 1940
Oil on canvas, 43×63 ASPG
80. Sevan. Morning. 1940
Oil on canvas, 50×73 ASPG
81. Old Goris. 1940
Oil on canvas, 67×83 ASPG
82. Collecting Wax. 1930
Oil on canvas, 56×70 ASPG
83. Pshat-Picking. 1936
Oil on canvas, 106×72 ASPG
84. The Smaller Ararat. (?)
Oil on canvas, 24.5×30 ASPG
85. Elbrus. (?)
Oil on canvas, 22×29 ASPG
86. Mount Ara (?)
Oil on canvas, 17×29.5

ՍԵՂՐԱԿ ԱՌԱՔԵԼԻ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Ալբոմ

СЕДРАК АРАКЕЛОВИЧ АРАКЕЛЯН

АЛЬБОМ

(На арм., русск., англ. языках)

Издательство «Советакан грох»

Ереван 1985

SEDRAK ARAKELIAN

AN ALBUM

„Sovetakan Grogh” Publishers

Խմբագիրներ՝ Օ. Ա. Մարկոսյան, Մ. Վ. Սահակյան,
Ն. Մ. Թովմասյան

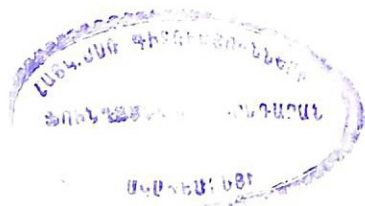
Նկարիչ՝ Զ. Ե. Գապարյան

Գեղ. խմբագիր՝ Ս. Գ. Սաֆյան

Տեխ. խմբագիր՝ Ա. Վ. Հովհաննիսյան

Վերատպող սրբագրիչներ՝ Հ. Ն. Զորյան, Ի. Գ. Եղիազարովա
Լուսանկարահանումը՝ Պ. Պողոսյանի, Ս. Ագրամանյանի

Фотосъемка П. Погосяна, С. Аграманяна

ИБ № 5364

Հանձնված է շարվածքի 24. 04. 85 թ.:

Ստորագրված է տպագրության 2. 12. 85 թ.:

Ֆորմատ՝ 60×90¹/₈:

Թուղթ՝ կավճապատ: Տառատեսակ՝ «Նորք»: Տպագրություն՝ բարձր:
11,0 պպմ. տպ. մամ., 41,48 պպմ. ներկ. թերթ., 9,0 հրատ. մամ.:
Պատվեր 3057: ՎՖ 03356: Տպաքանակ՝ 5000: Գինը՝ 3 ռ. 10 կոպ.,
ցելոֆանով 3 ռ. 30 կ.:

Цена 3 р. 10 коп. С целлофаном 3 р. 30 к.

«Սովետական գրող» հրատարակչություն, Երևան—9, Տերյան 91:
Издательство «Советакан грох», Ереван-9, ул. Теряна, 91.
ՀԱՍՏ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի առևտրի
գործերի պետական կոմիտեի № 1 տպարան, Երևան, Ալա-
վերդյան 65:

Типография № 1 Госкомитета по делам издательств, поли-
графии и книжной торговли Арм. ССР, Ереван, ул. Алавер-
дяна, 65.

3 Ռ. 10 ԿՈՊ.

ՑԵԼՈՖԱՆՈՎ՝ 3 Ռ. 30 ԿՈՊ.

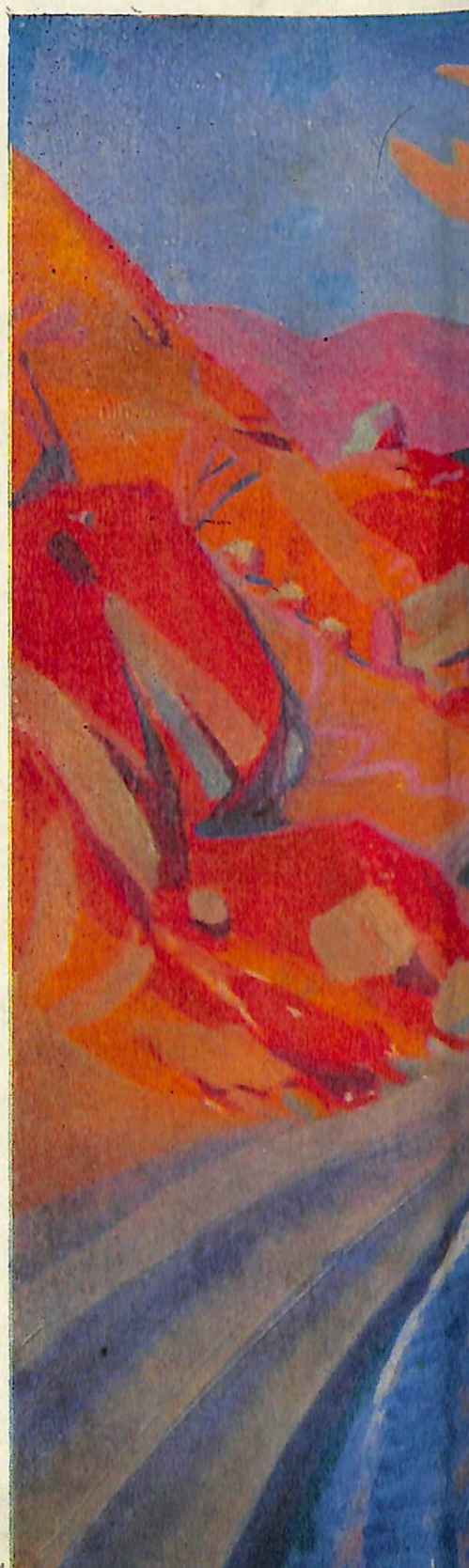
ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0075723

A $\frac{III}{5814}$

«ՆՍՋԻ ՆԱԿՏԱՊԱՆ»

A ^{III}
5814